МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗВО «УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»

ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ І ПРИКЛАДНИХ НАУК
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ С4 ПСИХОЛОГІЯ

Івано-Франківськ- 2026

159.9. 07 (075.8)

Методичні рекомендації до виконання кваліфікаційної роботи здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності С4 Психологія / укладачі О. А. Матеюк, О. О. Халік. Івано-Франківськ : ЗВО «Університет Короля Данила», 2026. 58 с.

Рецензент:

Запухляк О. З. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології ЗВО «Університет Короля Данила»

Обговорено та затверджено на засіданні кафедри психології (протокол № 1 від 28 серпня 2026 року).

Схвалено на засіданні Науково-методичної ради, протокол №1 від 31 серпня 2026 р.

У методичних рекомендаціях висвітлено вимоги до організації, виконання, оформлення та захисту кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю С4 «Психологія» (освітньо-професійна програма «Практична психологія»). Розкрито послідовність підготовки кваліфікаційної роботи: від вибору теми й формулювання наукового апарату до планування емпіричного дослідження, аналізу та інтерпретації результатів, підготовки до публічного захисту. Охарактеризовано основні складники теоретичної та емпіричної частин дослідження, наведено приклади оформлення ключових елементів роботи, бібліографічних посилань і додатків, окреслено вимоги до дотримання академічної доброчесності та етичних принципів психологічного дослідження.

Матеріали видання сприяють систематизації та поглибленню дослідницьких компетентностей здобувачів, формуванню вмінь самостійно планувати й здійснювати комплексне дослідження актуальних проблем психологічної науки та практики, а також аргументовано представляти його результати.

Для здобувачів вищої освіти, наукових керівників і рецензентів кваліфікаційних робіт.

© Укладачі науково-методичного видання

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА …… 4

ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ІЗ ПСИХОЛОГІЇ ЗДОБУВАЧАМИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ…..…… 5

Загальні положення

Загальна характеристика кваліфікаційної роботи другого (магістерського) рівня вищої освіти…… 5

Дотримання принципів академічної доброчесності ……. 7

Організація процесу підготовки кваліфікаційної роботи …… 11

Етапи виконання кваліфікаційної роботи …….. 13

Вимоги до структури кваліфікаційної магістерської роботи

Вимоги до структури і змісту кваліфікаційної роботи ……. 18

Використання методів математичної статистики ……. 35

Вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи ……. 41

ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ ДО ЗАХИСТУ …….. 47

Порядок захисту кваліфікаційної роботи ……. ……. 47

Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи ……... 50

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ……. 52

ДОДАТКИ …… 53

ПЕРЕДМОВА

Здійснення атестації здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності С4 Психологія у ЗВО «Університет Короля Данила» регламентується нормативно-правовими документами ЗВО.

Відповідно до нормативно-правових документів ЗВО «Університет Короля Данила» *кваліфікаційна робота* завершує цикл професійної підготовки здобувачів вищої освіти, має на меті засвідчити рівень відповідної кваліфікаційної підготовки та професійну зрілість випускника, його готовність до самостійної професійної діяльності, продемонструвати знання й розуміння предметної царини, володіння навичками критичного мислення, здатність до особистісного та професійного розвитку.

Кваліфікаційна робота із психології на другому (магістерському) рівні вищої освіти спрямована на розв’язання складного завдання інтегративного типу, що поєднує виміри теоретичного та практичного, прикладного характеру

вивчення певної проблеми у царині психології, котра увиразнюється комплексністю і невизначеністю умов та вимог і передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій. Згідно із затвердженими на засіданні кафедри психології вимогами щодо кваліфікаційних робіт дослідницькі проєкти даного типу відображають компетентності фахівців галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини спеціальності С4 Психологія й відповідної освітньо-професійної програми.

Виконання кваліфікаційного дослідження з певної спеціальності конкретизується зокрема методичними рекомендаціями випускової кафедри. Дане методичне видання таким чином встановлює єдині рамки щодо організації й виконання кваліфікаційної роботи, окреслює її змістові характеристики, обсяг та вимоги щодо оформлення. Регламентується також порядок контролю за виконанням кваліфікаційної роботи та захисту результатів дослідницького проєкту під час атестації здобувачів вищої освіти магістерського рівня спеціальності С4 Психологія із урахуванням специфіки освітньої програми.

Методичні рекомендації щодо виконання кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти магістерського рівня спеціальності С4 Психологія – є складовою частиною комплексу навчального та науково-методичного забезпечення роботи здобувачів освіти у ЗВО «Університет Короля Данила», розробленому кафедрою психології з метою оптимізації освітнього процесу і надання допомоги здобувачам у організації та здійсненні фахової підготовки та атестації.

ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ІЗ ПСИХОЛОГІЇ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Загальна характеристика кваліфікаційної роботи другого (магістерського) рівня

Кваліфікаційна робота другого (магістерського) рівня вищої освіти – це самостійне науково-дослідницьке, закладене на першоджерелах дослідження, яке є підсумком навчання здобувача в магістратурі та демонструє його здатність розв'язувати складні завдання дослідницького та/або інноваційного характеру у певній галузі знань

Кваліфікаційна робота є самостійно виконаним та логічно завершеним теоретичним або практичним дослідженням.

Зміст кваліфікаційної роботи становлять:

- дослідження або розробки з новітніх питань теоретичного та/або прикладного характеру в професійній сфері здобувачів вищої освіти;
- аналіз актуальних проблем і завдань відповідної галузі знань;
- змістові виміри та впровадження технологій, інновацій;
- розв'язання визначеної задачі або проблеми як у теоретичному, так і в практичному плані та презентація кінцевого прикладного продукту за результатами дослідження.

Кваліфікаційна магістерська робота засвідчує:

- володіння здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти методологією наукового дослідження;
- вміння випускника розв'язувати актуальні питання теоретичного та/або прикладного характеру, що є суголосними майбутній фаховій діяльності здобувача вищої освіти та відображують його готовність виконувати типові завдання професійного спрямування;
- вміння здійснювати пошук способів, методів, засобів розв'язання конкретних практично орієнтованих завдань, виконувати професійні дії, бачити професійні проблеми й моделювати шляхи їх розв'язання, що має підтвердити готовність здобувача освіти до самостійної професійної діяльності;
- здатність до практичного використання представлених у психологічному проблемному полі законів і теорій, інновацій, адекватно застосовувати психодіагностичний інструментарій, інтерпретувати результати емпіричного дослідження;
- здатність узагальнювати та аналізувати наукові джерела у галузі

психології;

- спроможність самостійно обґрунтовувати висновки, надавати практичні рекомендації за результатами проведеного дослідження, дотримуючись усіх вимог академічної доброчесності.

Кваліфікаційна робота магістранта має відповідати таким вимогам:

- бути самостійною оригінальною академічною працею, що відповідає актуальним запитам сучасної науки;
- порушувати актуальну для науково-теоретичних та/або практичних сегментів психологічної науки тему;
- містити принципово новий матеріал, увиразнений описом нових фактів, явищ і закономірностей або інтерпретацію раніше відомих положень з інших наукових позицій або в іншому контексті здійснення;
- демонструвати вміння покликатися на наукові джерела, критично їх цінювати, вести обґрунтовану полеміку;
- засвідчувати вміння систематизувати й аналізувати інформацію, викладати думки у логічній послідовності;
- місти всебічно аргументовані та значущі висновки, що є логічним продуктом аналізу досліджуваного матеріалу;
- оприявнювати дотримання вимог наукової етики, зокрема щодо дотримання принципів академічної доброчесності (не містити академічного плагіату, фабрикації та/або фальсифікації даних).

Здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня при виконанні кваліфікаційної роботи має продемонструвати:

- навички роботи з науковою літературою, уміння зіставляти й оцінювати отриману інформацію, проводити порівняльний аналіз;
- уміння виокремлювати проблемні питання і ставити завдання, що сприятимуть їх розв’язанню;
- уміння планувати й організовувати своє дослідження;
- навички використання сучасних методів для проведення дослідження й отримання достовірних результатів;
- уміння інтерпретувати результати емпіричних досліджень, аргументувати і відстоювати свою інтерпретацію;
- уміння обґрунтовувати власні висновки і рекомендації;
- уміння чітко й грамотно викладати свої думки на письмі;
- уміння вести наукову дискусію та захищати результати своєї праці.

Виконання і захист кваліфікаційної роботи другого (магістерського) рівня вищої освіти здійснюється державною мовою. Усі кваліфікаційні роботи здобувачів вищої освіти проходять перевірку на академічний плагіат та розміщуються в репозитарії університету.

Дотримання принципів академічної доброчесності

При виконанні кваліфікаційної магістерської роботи

здобувачі вищої освіти зобов'язані неухильно дотримуватись принципів академічної доброчесності, норми виконання яких регламентовані законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про академічну доброчесність», законодавством у сфері авторського права та захисту персональних даних, Статутом ЗВО «Університет Короля Данила», положеннями університету, які регулюють *академічну доброчесність*, *використання технологій штучного інтелекту в освітній та науковій діяльності* та інших внутрішніх нормативних актів Університету.

Відповідно до *внутрішніх документів Університету щодо академічної доброчесності* суб'єкти академічної діяльності (і зокрема – здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти) зобов'язані:

- самостійно виконувати академічні завдання, крім випадків, що дозволяють отримання допомоги від інших осіб;
- належним чином зазначати авторство та джерела використаної інформації;
- дотримуватися правил цитування;
- не видавати результати діяльності інших осіб за власні;
- не фабрикувати та не фальсифікувати дані;
- не використовувати недозволену допомогу;
- дотримуватися встановлених правил використання технологій штучного інтелекту.

Автор академічного твору (кваліфікаційної магістерської роботи) несе відповідальність за зміст і достовірність представлених результатів, самостійність створення академічного твору, коректність використання інформації та належне оформлення використаних матеріалів. А отже, під час створення академічного твору не допускаються привласнення результатів діяльності інших осіб, відтворення чужих творів або їх частин без належного зазначення авторства та джерела, фабрикація або фальсифікація даних, фактів чи результатів, використання недозволеної допомоги, а також інші дії, що суперечать законодавству та правилам академічної доброчесності. Означеними правовими актами задекларовано, що автор академічного твору зобов'язаний перевіряти достовірність фактів, даних, цитат, посилань, бібліографічних відомостей та інших матеріалів, використаних у роботі. Також під час виконання дослідницького проєкту здобувач освіти має дотримуватися визначених умов його виконання, зокрема щодо допустимості використання джерел інформації, технічних і програмних засобів та допомоги інших осіб.

Передусім підкреслюється, що текстові, графічні, візуальні,

аудіовізуальні, статистичні, програмні, аналітичні та інші матеріали, запозичені з інших джерел, мають бути оформлені у спосіб, що дає змогу ідентифікувати їх автора та джерело походження. Тож пряме цитування в тексті кваліфікаційної роботи здійснюється з точним відтворенням запозиченого фрагмента та належним посиланням на джерело. Скорочення або інше допустиме опрацювання цитати не має змінювати її зміст чи контекст. Перефразування або узагальнення положень, ідей, висновків чи результатів іншого автора не звільняє від обов'язку зазначити відповідне джерело. Переклад іншомовного твору або його частини, що використовується в академічному творі, має супроводжуватися зазначенням автора та джерела перекладеного твору.

Використання таблиць, рисунків, схем, формул, фотографій, карт та інших матеріалів інших осіб здійснюється з належним зазначенням авторства і джерела та оформлюється з урахуванням характеру матеріалу, вимог до відповідного виду академічного твору та законодавства у сфері авторського права.

Бібліографічні покликання та список використаних джерел оформлюються автором роботи відповідно до вимог, установлених для відповідного виду академічного твору. У межах однієї роботи обраний спосіб бібліографічного оформлення застосовується послідовно. Не допускається посилання на джерело, яке фактично не було використане автором (виконавцем), а також наведення вигаданих, недостовірних або таких, що не дають змоги ідентифікувати джерело, бібліографічних відомостей. У разі використання інформації з цифрових ресурсів автор академічного твору або виконавець навчальної роботи зобов'язаний критично оцінювати її надійність, походження, актуальність і достовірність.

Вартують особливої уваги виконавців кваліфікаційної магістерської роботи й правові аспекти використання ресурсів штучного інтелекту. Автор академічного твору несе відповідальність за зміст, достовірність і коректність використання результатів, одержаних за допомогою технологій штучного інтелекту (ШІ).

Загалом означеним Положенням констатовано, що використання технологій штучного інтелекту в УКД ґрунтується на наступних принципах: академічна доброчесність, відповідальність, прозорість, достовірність, авторство та людський контроль, безпека, конфіденційність, повага до прав інтелектуальної власності, доцільність та пропорційність використання технологій ШІ. Додатково наголошується, що особа, яка використовує систему ШІ, повинна критично оцінювати отримані результати та не покладатися на них без перевірки, адже результати роботи ШІ можуть містити помилки, вигадані факти, неправильні посилання, упередження або інші неточності. Разом з тим відповідальність за використання такого результату несе особа, яка його використовує. І, відповідно, використання штучного інтелекту під час наукової діяльності (й зокрема – у процесі виконання кваліфікаційного дослідження) не має приховувати істотні етапи дослідницьких розвідок або спотворювати інформацію про внесок автора та

інших учасників дослідження.

Як і інші технології технології ШІ можуть використовуватися як допоміжний інструмент під час планування, проведення, опрацювання та представлення результатів наукових досліджень за умови дотримання законодавства та принципів академічної доброчесності.

Допустимим форматом використання ШІ вважається:

- пошук ідей та напрямів для подальшого самостійного опрацювання;
- мовне редагування власного тексту;
- перевірка граматики, орфографії та стилістики;
- переклад, форматування та технічне структурування матеріалу;
- аналіз даних або інформації за умови перевірки отриманих результатів та інші види використання, що не суперечать вимогам академічної доброчесності.

Автор наукового твору (і зокрема – кваліфікаційного дослідження) несе відповідальність за використання ШІ, яке порушує законодавство, вимоги академічної доброчесності або встановлені умови конкретної академічної діяльності. Недопустимим є таке використання технологій ШІ як-от:

- неправомірне подання результатів, згенерованих ШІ, як власних результатів академічної діяльності без належного повідомлення про їх використання;
- використання ШІ для фабрикації або фальсифікації даних;
- використання без належної перевірки згенерованих ШІ джерел, посилань, цитат чи фактів, а також використання недостовірних або вигаданих відомостей;
- приховування істотного використання ШІ з метою створення хибного уявлення про власний внесок;
- використання ШІ для створення матеріалів, що подаються як результати проведеного автором дослідження, якщо фактично відповідне дослідження не проводилося, та інше використання ШІ, яке відповідно до законодавства є порушенням академічної доброчесності.

У разі використання в академічному творі (зокрема – у кваліфікаційному дослідженні) об’єкта, згенерованого штучним інтелектом, автор обов’язково має повідомити про це у творі (Додаток Ж) із зазначенням методики генерування та/або відповідної комп’ютерної програми чи її опису.

Згідно з означеним вище порушенням академічної доброчесності вважають *академічний плагіат* – оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства. Крім того плагіатом також уважають:

- відтворення текстів, таблиць, ілюстрацій та інших способів оформлення результатів інших авторів з представленням їх як власних;

- відтворення (неперервне або дискретне) великих за обсягом фрагментів чужих текстів із подальшим їх оприлюдненням під виглядом власної навчально-наукової чи науково-дослідницької праці, навіть за умови належних покликань;
- відтворення текстів інших авторів з подальшою мінімальною модифікацією (заміна деяких термінів, внесення незначних правок, зокрема переформулювання, зміна порядку слів і т. ін.) задля пристосування для власної навчально-наукової чи науково-дослідницької праці з подальшим її оприлюдненням під власним іменем;
- компіляція, вибіркове поєднання, перемішування кількох текстів інших авторів з подальшим оприлюдненням під власним авторством;
- переклад текстів інших авторів без зазначення джерела.

Порушенням принципу академічної доброчесності є також *неналежне цитування* – використання неправильних покликань у тексті при оформленні прямих і/або непрямих цитат. Неналежним цитуванням вважають:

- відсутність покликання на використані джерела;
- відсутність покликання на сторінки у друкованих виданнях;
- покликання на вигадані джерела чи покликання на джерела, у яких відсутні актуалізовані твердження;
- перепокликання, тобто покликання не на першоджерело, без відповідної примітки (як-от: [цит. за:]).

Тож здобувачі вищої освіти при виконанні кваліфікаційної роботи зобов'язані *уникати обману* – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної навчально-наукової (творчої) діяльності чи організації освітнього процесу. Різновидами обману є: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування. Під *фабрикацією* розуміють вигадування фактів, актуалізованих в освітньому процесі або науково-дослідницькій діяльності, що отримують подальше використання в навчально-науковій праці (курсовій і кваліфікаційній) із подальшим її оприлюдненням під власним авторством. *Фальсифікацією* є свідома зміна чи модифікація вже наявних результатів, що стосуються освітнього процесу чи науково-дослідницької діяльності, до якої унаслідок викривлення фактів для підтвердження результатів власної, навчально-наукової науково-дослідницької праці з подальшим її оприлюдненням під власним авторством.

Захисту кваліфікаційної роботи передує її перевірка на плагіат. Допустимий відсоток академічного плагіату у кваліфікаційних роботах дорівнює нулю.

У разі виявлення порушення здобувачем академічної доброчесності, зокрема виявлення академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, кваліфікаційна робота не допускається до захисту, а якщо такі факти були виявлені під час захисту, робота оцінюється «незадовільно».

Організація процесу підготовки кваліфікаційної роботи другого (магістерського) рівня

Тематику кваліфікаційних робіт формує випускова кафедра – кафедра психології. Випускова кафедра обговорює і схвалює на засіданні тематику кваліфікаційних робіт, оприлюднює її в системі дистанційної освіти.

Беручи до уваги засадничі принципи здійснення індивідуальної траєкторії навчання в Університеті, здобувачі вищої освіти мають змогу висловлювати власні пропозиції щодо наукових та/або творчих пошуків, напрямів емпіричного дослідження, маркерів профілактичної та/або корекційно-розвивальної програми, які обговорюються й приймаються на засіданні кафедри психології за умови достатньої актуальності та наявності фахівців, котрі можуть забезпечити оптимальне керівництво запропонованою темою.

Призначений *керівник кваліфікаційної роботи* здійснює загальне керівництво виконанням кваліфікаційної роботи:

- надає здобувачеві вищої освіти необхідні консультації;
- означує рекомендації щодо опрацювання необхідної літератури (нормативних і довідкових матеріалів, наукових видань за темою кваліфікаційної роботи);
- допомагає скласти план-графік виконання роботи, затверджує та контролює його реалізацію.

У разі суттєвих порушень, що можуть призвести до зриву встановлених термінів подання кваліфікаційної роботи до Екзаменаційної комісії, науковий керівник інформує керівництво кафедри щодо необхідності прийняття відповідальних рішень, зокрема й рішення про недопущення кваліфікаційної роботи до захисту.

Основна відповідальність за виконання кваліфікаційної магістерської роботи покладається безпосередньо на здобувача вищої освіти (автора).

Здобувачі вищої освіти магістерського рівня зобов’язані:

- скласти й узгодити із науковим керівником кваліфікаційної роботи календарний план-графік виконання кваліфікаційної роботи із урахуванням складності виконання завдань кожного із розділів, необхідності перевірки матеріалів керівником та (за потреби) консультантом, отримання відгуку керівника і рецензії, своєчасного надання в Екзаменаційну комісію перевіреної й допущеної випусковою кафедрою до захисту роботи;
- регулярно (не менше одного разу на два тижні) інформувати керівника про стан виконання роботи відповідно до плану-графіка, надавати на його вимогу необхідні матеріали для перевірки;
- самостійно виконувати роботу;
- дотримуватися вимог наукової етики, зокрема недопущення плагіату,

фальсифікації результатів тощо;

- під час опрацювання проблемного поля досліджуваної теми враховувати сучасні досягнення науки, використовувати передові методики наукових теоретико-методологічних та емпіричних досліджень, приймати оптимальні рішення із застосуванням системного підходу; використовувати сучасні комп'ютерні технології та технології штучного інтелекту; відповідати за правильність прийнятих рішень, обґрунтувань, розрахунків, якість оформлення роботи, її відповідність методичним рекомендаціям із виконання кваліфікаційних робіт із психології;
- дотримуватися календарного плану-графіка виконання кваліфікаційної роботи, своєчасно й адекватно реагувати на зауваження та рекомендації керівника (консультантів) роботи;
- у встановлений термін подати роботу для перевірки керівнику (консультантам). Після усунення недоліків (при наявності зауважень) – повернути керівнику для отримання його відгуку;
- за рішенням випускової кафедри пройти попередній захист (передзахист) кваліфікаційної роботи, отримати резолюцію завідувача випускової кафедри про допуск кваліфікаційної роботи до захисту;
- особисто подати допущену до захисту кваліфікаційну роботу рецензенту;
- ознайомитися зі змістом відгуку керівника і рецензії та підготувати (за необхідності) аргументовані відповіді на їхні зауваження під час захисту кваліфікаційної роботи в Екзаменаційній комісії.

Усі кваліфікаційні роботи здобувачів вищої освіти проходять перевірку на академічний плагіат та розміщуються в репозитарії УКД.

Етапи виконання кваліфікаційної роботи другого (магістерського) рівня

Організаційно процес підготовки кваліфікаційного магістерського дослідження складається з таких етапів:

1) **підготовчо-організаційного**, що полягає у виборі теми й отриманні індивідуального завдання від керівника роботи щодо питань, які необхідно розв'язати (ознайомлення із проблемним полем дослідження, добір фактичного матеріалу, проведення необхідних досліджень тощо); також на цьому етапі відбувається осмислення загальної концепції дослідження, визначення основної ідеї кваліфікаційної роботи;

2) **основного**, який передбачає теоретико-методологічне обґрунтування досліджуваної проблеми, планування та здійснення емпіричного дослідження (формування вибіркової сукупності, підбір та апробація методик дослідження, кількісний та якісний аналіз (із застосуванням методів математичної статистики) отриманих даних); відбувається інтерпретація отриманої інформації, надання методичних рекомендацій щодо практичного використання результатів дослідження (створюється

профілактична, корекційно-розвивальна, розвивальна, просвітницька програма психологічної інтервенції), формулювання висновків. На цьому етапі робота має бути завершена, перевірена керівником та схвалена випусковою кафедрою;

3) **завершального**, який передбачає отримання відгуку керівника, рецензії на кваліфікаційну роботу, візи завідувача випускової кафедри про допуск до захисту, подання роботи до Екзаменаційної комісії. Відбувається захист кваліфікаційної роботи на відкритому засіданні Екзаменаційної комісії.

Підготовчо-організаційний етап дослідження

Перший, підготовчо-організаційний етап виконання кваліфікаційного магістерського дослідження центрований на двох базових завданнях:

1) Обрання та узгодження із керівником теми кваліфікаційної роботи, що затверджується на засіданні кафедри психології.
2) Погодження із науковим керівником (упродовж двох тижнів після затвердження теми) завдання до кваліфікаційної роботи, одним з елементів якого є календарний план виконання кваліфікаційної роботи (Додаток Д), який передбачає графік консультування і контрольних звітів щодо роботи над кваліфікаційним дослідженням; здобувач освіти має неухильно дотримуватися плану виконання кваліфікаційної роботи.

Згідно з означеною логічною послідовністю надважливим сегментом підготовки здобувача освіти до виконання кваліфікаційного магістерського дослідження постає *обрання теми кваліфікаційної роботи*, що здійснюється здобувачем вищої освіти із запропонованих кафедрою психології орієнтовних тем. Обираючи тему кваліфікаційної роботи, здобувач вищої освіти має орієнтуватися передусім на власні інтереси, а також враховувати такі фактори як актуальність теми, її наукове і практичне значення, ступінь висвітлення питання в науковій літературі, доступність бази дослідження тощо.

Вибір теми кваліфікаційної роботи фіксується заявою здобувача вищої освіти на ім’я завідувача випускової кафедри. Заява узгоджується з науковим керівником і зберігається як додаток до протоколу засідання кафедри, на якому затверджуються теми кваліфікаційних робіт.

Назва кваліфікаційної роботи (тема дослідження) має бути стислою (7 – 9 слів), конкретною, чіткою, відповідати суті досліджуваної проблеми, предмету дослідження і змісту виконуваної роботи. У назві не допускається використання неусталених скорочень (абревіатур); не бажано також використовувати ускладнену, узагальнювальну чи псевдонаукову термінологію, варто уникати слів «дослідження», «аналіз», «вивчення» тощо.

Назва теми повинна бути однаковою в наказі ректора про затвердження тем і наукових керівників кваліфікаційних робіт, на титульному аркуші роботи, у документах Екзаменаційної комісії.

Керівник кваліфікаційного дослідження, відповідно до теми, скеровує напрями дослідницького пошуку здобувачів освіти, окреслює і надає

здобувачеві завдання, зокрема зазначає перелік основних питань, що підлягають розробці, терміни підготовки окремих частин роботи та її завершення тощо), що регламентують виконання кваліфікаційної роботи. На підставі отриманого завдання на виконання кваліфікаційної магістерської роботи здобувач освіти самостійно складає *календарний план виконання кваліфікаційної роботи* та узгоджує його з науковим керівником.

При плануванні вимірів виконання кваліфікаційної магістерської роботи мають бути враховані дві взаємопов'язані сторони науково-дослідницького пошуку:

1) планування процесу дослідження, його організація;
2) планування композиції кваліфікаційної роботи, викладення її результатів у вигляді наукового тексту.

Планування процесу дослідження передбачає:

- визначення послідовності та хронології дій;
- конкретизацію методичного і технічного інструментарію, адекватного завданням дослідження;
- опис конкретного контингенту досліджуваних (вибіркової сукупності), доступного для процедури емпіричного вивчення здобувачем освіти;
- усвідомлення варіантів стимуляції досліджуваних феноменів – системи емпіричних розвідок та/або психологічних інтервенцій.

Тож документом, який визначає логічну послідовність, черговість і терміни виконання окремих етапів наукового дослідження є календарний план виконання кваліфікаційної роботи (Додаток А). Ним зокрема встановлюються терміни роботи над окремими частинами кваліфікаційної роботи, як-от:

- вибір та конкретизація напрямів дослідження;
- уточнення проблематики, мети і завдань кваліфікаційної роботи;
- визначення предмета дослідження, уточнення його параметрів;
- опрацювання літератури і наукових джерел із теми;
- вибір та апробація методик дослідження;
- аналіз та узагальнення результатів психодіагностичного вимірювання із використанням методів математичної статистики;
- створення програми психологічної інтервенції;
- оформлення тексту роботи;
- підготовка кваліфікаційної роботи до захисту.

Основний етап виконання кваліфікаційного дослідження

Упродовж навчального року при виконанні кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти магістерського рівня забезпечує:

- самостійне опрацювання та систематизацію бібліографічних джерел з досліджуваної проблеми;

- обрання валідного, надійного психодіагностичного інструментарію;
- організацію та реалізацію задуму емпіричної частини роботи із урахуванням мети та завдань магістерського дослідження;
- створення та апробацію корекційно-розвивальної програми психологічних інтервенцій;
- звітування про перебіг виконання дослідження на засіданнях кафедри;
- своєчасне подання до розгляду випусковою кафедрою якісно оформленого згідно із вимогами тексту кваліфікаційної роботи.

Згідно з означеним здобувач освіти *систематично (не менше ніж 2 рази на семестр) має звітувати* керівникові про перебіг виконання кваліфікаційної роботи. У роботі мають бути відображені теоретичний, емпіричний та розвивальний аспекти досліджуваної проблематики, що реалізується у трьох розділах роботи.

Кваліфікаційна робота має відповідати загальним вимогам наукової етики: змістовність, логічність і науковий стиль викладу матеріалу, аргументованість і конкретність висновків і рекомендацій, наявність усіх необхідних покликань, коректність цитування, дотримання вимог щодо оформлення наукових робіт з психології.

Виконання кваліфікаційної роботи здійснюється державною мовою.

Завершальний етап виконання кваліфікаційного дослідження

Фінальний етап виконання кваліфікаційного магістерського дослідження вибудовується у вимірах підготовки роботи до захисту, що увиразнюється у двох складових:

1) Обговорення кваліфікаційної роботи на випусковій кафедрі (передзахист) щодо допуску до захисту.
2) Підготовка до захисту і захист кваліфікаційної роботи на відкритому засіданні Екзаменаційної комісії.

Рішення про допуск кваліфікаційної роботи до захисту приймається на засіданнях випускових кафедр на підставі поточних звітів керівників кваліфікаційних робіт та *попереднього обговорення кваліфікаційної роботи (передзахисту)* у формі, яку встановлює випускова кафедра – не пізніше ніж за три тижні до захисту кваліфікаційних робіт в Екзаменаційній комісії.

Попереднє обговорення кваліфікаційної роботи (передзахист) має на меті:

- перевірку стану готовності кваліфікаційної роботи до захисту;
- визначення рівня готовності здобувача вищої освіти до публічного захисту роботи та визначення рівня володіння ним матеріалом дослідження.

За результатами обговорення кваліфікаційної роботи на випусковій кафедрі здобувач вищої освіти має можливість урахувати зауваження, доопрацювати текст роботи для її захисту в Екзаменаційній комісії, а також

отримати оформлений протоколом засідання кафедри допуск кваліфікаційної роботи до захисту.

Якщо кваліфікаційна робота не підготовлена у визначений термін або за рішенням кафедри визнана як неякісна (зокрема, у зв'язку з порушенням здобувачем принципів академічної доброчесності), здобувач до захисту **не допускається**, відраховується з Університету за невиконання індивідуального навчального плану.

Повний текст роботи в електронному форматі *PDF оприлюднюється у репозитарії УКД не пізніше ніж у терміни, зазначені розпорядженням навчально-методичного відділу. Після оприлюднення тексту внесення змін у кваліфікаційну роботу не допускається.

Захист кваліфікаційних робіт відбувається на відкритому засіданні Екзаменаційної комісії. Захист кваліфікаційної роботи має продемонструвати відповідність рівня підготовки здобувача вищої освіти вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця.

Для захисту роботи здобувач вищої освіти готує доповідь (до 15 хвилин), яка має відображувати зміст дослідження, його мету, завдання, предмет та об'єкт; обґрунтування вибору теми, ступеня її висвітлення в науковій літературі. Основна частина доповіді присвячується викладу науково-практичних висновків і рекомендацій, результатів за матеріалами дослідження.

Захист зазвичай відбувається із застосуванням мультимедійної техніки, доповідь подається у формі презентації. Після доповіді здобувач має змогу дати пояснення щодо зауважень, відповісти на запитання членів Екзаменаційної комісії. У дискусії з проблем, порушених у кваліфікаційній роботі, можуть брати участь усі присутні члени Екзаменаційної комісії, викладачі, здобувачі, громадськість.

Екзаменаційна комісія на закритому засіданні обговорює результати захисту і простою більшістю голосів членів комісії, які брали участь у засіданні, приймає рішення про оцінку роботи за прийнятою в УКД системою. Повторний захист кваліфікаційної роботи задля підвищення позитивної оцінки не дозволяється.

На підставі публічного захисту кваліфікаційної роботи рішенням Екзаменаційної комісії здобувачеві вищої освіти видається документ про освіту державного зразка про закінчення Університету, присудження другого (магістерського) рівня вищої освіти та здобуття кваліфікації. Кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту.

Здобувач, який виконав кваліфікаційну роботу, але одержав під час захисту оцінку «незадовільно», відраховується із ЗВО УКД за невиконання індивідуального навчального плану, йому видають академічну довідку встановленого зразка.

Повторний захист кваліфікаційної роботи дозволяється не раніше наступної атестації (у наступний термін роботи Екзаменаційної комісії).

ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ КАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Вимоги до структури і змісту кваліфікаційної роботи другого (магістерського) рівня

Кваліфікаційна робота здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти передбачає обґрунтування актуальності обраної теми, вивчення інноваційного досвіду в тій чи тій сфері діяльності та його аналіз, аналіз сучасних наукових розвідок за тематикою роботи, здійснення емпіричного дослідження обраної проблеми із застосуванням психодіагностичного інструментарію та методів математичної статистики, опис шляхів розв'язання порушеної проблеми.

Кваліфікаційна магістерська робота (обсягом 50 – 60 сторінок основного тексту) складається з таких *структурних елементів:*

- титульний аркуш (Додаток Б);
- запевнення про дотримання принципів академічної доброчесності (Додаток В);
- зміст (Додаток Г);
- перелік умовних скорочень (за необхідності);
- вступ;
- основна частина: 3 розділи (із чітко структурованими підрозділами) теоретичного, емпіричного і практичного спрямування;
- висновки;
- список використаної літератури (не менше 50 позицій);
- список джерел фактологічного матеріалу (за необхідності);
- додатки (за необхідності).

Титульний аркуш (Додаток Б) містить такі складові як-от:

- найменування закладу вищої освіти (університету, в якому навчається здобувач освіти), факультету, випускової кафедри, на базі якої здобувач освіти виконував кваліфікаційну роботу;
- назва роботи;
- прізвище, ім'я, по батькові автора;
- ступінь вищої освіти, на який претендує здобувач;
- науковий ступінь, учене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника і, якщо є, консультанта;
- місто і рік захисту кваліфікаційної роботи.

Запевненням (Додаток В) здобувач вищої освіти засвідчує, що кваліфікаційна

робота виконана ним (нею) самостійно з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Зміст (Додаток Г) подають на початку роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовок), зокрема вступу, висновків до розділів, загальних висновків, додатків, списків використаної літератури і джерел.

ВСТУП
(орієнтовний обсяг 3 – 4 сторінки)

У **вступі**, що починається з нової сторінки, надається характеристика кваліфікаційної роботи в такій послідовності:

1) **Актуальність теми**, що розкриває сутність і стан опрацювання наукової проблеми на основі стислого аналізу вітчизняної і зарубіжної наукової літератури із зазначенням практично розв'язаних завдань, актуальних проблем у певній предметній галузі та дискусійних питань, що потребують доопрацювання. Актуальність теми має відображати:
   - соціальний запит на наукові дослідження у певній сфері наукової психологічної проблематики та психологічної практики;
   - сучасний стан дослідження певного психологічного феномену (різні аспекти, трактування, наукові підходи із обов'язковим зазначенням персоналій);
   - висвітлюються підстави і вихідні дані для розроблення теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження.
2) **Мета і завдання дослідження**

   Мета наукового (кваліфікаційного) дослідження формулюється як ідеальний образ майбутнього результату, до якого має привести дослідження.

У царині психологічних наукових досліджень мета може означувати такі напрями як-от:

1) опис нового факту (феномену, ефекту, характеристик психічного явища);
2) виявлення взаємозв'язку між психічними явищами;
3) вивчення генетичної динаміки (розвитку) психічних явищ;
4) узагальнення (виділення найбільш суттєвого у сукупності психічних явищ);
5) упорядкування знань (класифікація, типологія, періодизація);
6) розробка й удосконалення дослідницьких методів і методик тощо.

Не варто формулювати мету як «Дослідження...», «Вивчення...», тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету. Відповідно формулювання мети може починатися так: «Дослідити розвиток теоретичних положень…», «Обґрунтувати методологічні підходи…», «Визначити сутнісні

характеристики…», «Конкретизувати психологічні механізми…» тощо.

Завдання наукового дослідження є свого роду *цілями другого порядку*, через розв'язання яких можна досягти кінцевої мети. Завдання дослідження визначають основні етапи дослідження й обумовлюють зміст розділів і підрозділів основної частини кваліфікаційної роботи:

1) вивчити теоретичні аспекти досліджуваної проблематики;
2) здійснити теоретичний аналіз певного психічного феномену в аспекті теми (віковому, професійному, проблемному тощо);
3) розробити логічну схему та реалізувати програму емпіричного дослідження психічного феномену в аспекті теми (психодіагностичне обстеження досліджуваних);
4) розробити та реалізувати формувальний (розвивальний, профілактичний, корекційний тощо) етап дослідження.

3) У вступі мають бути сформульовані **об'єкт і предмет дослідження**, що співвідносяться як загальне і часткове: **об'єкт** – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію, обрану для вивчення, а **предмет** дослідження відображує певний аспект в межах об'єкту та специфіку дослідження (найчастіше співпадає або дуже близький до теми дослідження).

Приклад 1.
Тема кваліфікаційної роботи:
Ціннісні орієнтації у формуванні особистості майбутнього психолога.
Мета: дослідити динаміку становлення ціннісних орієнтацій особистості студентів (I-V курсів).
Завдання дослідження:

1) *визначити місце і роль ціннісних орієнтацій у професійному становленні особистості студента як майбутнього психолога;*
2) *якісно охарактеризувати змістовний бік ціннісних орієнтацій, які визначають професійну спрямованість майбутнього психолога;*
3) *розкрити динаміку ціннісних орієнтацій унаслідок професіоналізації особистості студента.*

Об'єкт дослідження – формування професійно значущих ціннісних орієнтацій студента-психолога в процесі здобуття професійної освіти.
Предмет дослідження – становлення ціннісних орієнтацій у структурі особистості майбутнього психолога в процесі його професійної підготовки.

Приклад 2.
Тема кваліфікаційної роботи:
Система розвиткової роботи психолога з педагогічно занедбаними дітьми в початковій школі
Мета: визначити зміст розвиткової роботи та умови її ефективності у психолого-педагогічному супроводі педагогічно занедбаних дітей молодшого шкільного віку

Завдання дослідження:

1) *проаналізувати стан розробки зазначеної проблеми в теорії та практиці;*
2) *визначити критерії оцінки успішної шкільної адаптації дитини, чинники та механізми порушення адаптації у педагогічно занедбаних дітей;*
3) *обґрунтувати психодіагностичну програму для виявлення картини порушень у шкільній адаптації;*
4) *розробити програму розвиткової роботи з педагогічно занедбаними дітьми та визначити умови її ефективності.*

Об'єкт дослідження – розвиткова робота психолога з педагогічно занедбаними дітьми із труднощами шкільної адаптації.

Предмет дослідження – психолого-педагогічні умови розвиткової роботи з педагогічно занедбаними дітьми молодшого шкільного віку.

Приклад 3.

Тема кваліфікаційної роботи:

Психологічні причини самодеструктивної поведінки у підлітковому віці

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити основні причини самодеструктивної поведінки особистості, окреслити шляхи профілактики випадків самогубства серед підлітків.

Для досягнення мети необхідно було розв'язати такі завдання:

1) *розглянути ступінь розробленості проблеми суїциду у вітчизняній та зарубіжній психолого-педагогічній літературі;*
2) *визначити вікові та індивідуальні особливості підлітків, схильних до суїцидальної поведінки, що зумовлюють само деструктивну поведінку;*
3) *діагностувати схильність до суїцидальної поведінки серед підлітків;*
4) *розробити психолого-педагогічні рекомендації педагогам і батькам щодо профілактики суїцидальних спроб серед осіб підліткового віку.*

Об'єкт дослідження – феноменологія самодеструктивної поведінки особистості.

Предмет дослідження – причини суіцидальної поведінки у підлітковому віці.

4) **Гіпотеза дослідження** (за необхідності) – науково обґрунтований вислів ймовірнісного характеру (припущення) про сутність досліджуваних явищ; відображує спосіб, яким може бути вирішено наукову проблему.

5) **Теоретико-методологічна основа дослідження**, що окреслює методологічні засади здійснення аналітичного огляду інформації в межах досліджуваної проблеми. За необхідності підкреслюється специфіка **матеріалу дослідження**: зазначається, на якому конкретному матеріалі виконана робота (малюнки на задану тему, твори вільного опису, біографічні дані тощо), характеризуються основні джерела отримання наукової і практичної інформації (офіційні, наукові, літературні, бібліографічні та ін.).

Наприклад:
Теоретико-методологічну основу дослідження складають:

- *загальнотеоретичні принципи детермінізму і розвитку психіки в діяльності;*
- *закономірності становлення та розвитку особистості в онтогенезі (Л.С.Виготський, С. Д. Максименко, З. М. Мірошник, Н.М. Токарева та ін.);*
- *дослідження вчених щодо забезпечення психологічного благополуччя особистості (М. Аргайл, М. Селігман, А. Менегетті; Л. О. Засєкіна, З.С.Карпенко, Ю.І.Кашлюк) і зокрема – в умовах війни (Л.М.Карамушка, О.В.Креденцер, К.В. Терещенко, В. І. Лагодзінська та ін.).*

6) **Методи дослідження –** способи набуття достовірних знань, умінь та практичних навичок у різних сферах діяльності. У кваліфікаційній роботі подається перелік методів дослідження, використаних для розв'язання поставлених у роботі завдань, як-от: методи теоретичного узагальнення, систематизації, історично-логічний метод, методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, моделювання, статистичні методи, методи опитування, анкетування тощо. Перераховувати їх потрібно коротко та конкретно, визначаючи, що саме досліджувалося тим чи тим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

Наприклад:
Тема: Психологічний аналіз професійних інтересів старшокласників
Розв'язання поставлених завдань здійснювалося шляхом використання загальнонаукових методів та методів психологічного дослідження. Були зокрема використані:

1) теоретичні методи: аналіз наукової літератури з метою визначення стану розробленості досліджуваної проблеми;

2) емпіричні методи: опитування, анкетування, тестування з метою визначення особливостей професійних інтересів старшокласників;

3) статистичні методи: обрахування індивідуальних показників за ключем методик та середніх показників по вибірковій сукупності респондентів (середніх показників, значень моди, медіани за допомогою комп'ютерних програм Excel); розрахунок відсоткових показників досліджуваного явища; кореляційний аналіз даних за критерієм Ч.Спірмена) – з метою підтвердження об'єктивності аналізу досліджуваних явищ.

7) **Методики дослідження** дозволяють уточнити психодіагностичний інструментарій: перераховуються конкретні методики (*не менше трьох*), що використовуються здобувачем освіти для психодіагностичного вимірювання досліджуваного феномену.

Наприклад:

Психодіагностичне вимірювання параметрів відображення особливостей розуміння школярами підлітково-юнацького віку категорії «щастя» здійснювалося за допомогою таких методик:

1) *модифікованої проективної методики незакінчених речень, зорієнтованої на виявлення розуміння респондентами сутності категорії «щастя»;*
2) *Оксфордського опитувальника щастя (Oxford Happiness Inventory, далі – OHI), призначеного для вимірювання рівня щастя в цілому;*
3) *методики діагностики ступеня готовності до ризику А.М.Шуберта (RSK), що дозволяє оцінити особливості поведінкових реакцій у ситуаціях невизначеності.*

Обрані методики мають бути валідними та адаптованими у вітчизняній психологічній науці, що доводить надійність використання даного психодіагностичного інструментарію.

8) **Означення бази дослідження** (установа, де проводилося дослідження (заклад освіти, ресурсний центр тощо)) та **опис вибіркової сукупності** (хто був охоплений дослідженням (ознаки соціальної групи за віком, статусом, професійними ознаками тощо) і скільки респондентів брало участь у психодіагностичному вимірюванні (*35 – 40 осіб*)).

Наприклад:

Емпіричне дослідження здійснювалось на базі ліцею №5 Івано-Франківської міської ради. Дослідження проводилось з січня по вересень 2026 року. Загальна вибірка склала 38 осіб, чоловічої статі, віком від 15 до 17 років.

9) **Практичне значення одержаних результатів**.
Висвітлюються відомості про практичне застосування одержаних результатів або рекомендації, як їх використати (методики, інформаційні технології, методичне забезпечення тощо), вказуються перспективні результати дослідницької роботи (упровадження нового знання у структуру підготовки, дидактичний чи виховний ефект, усвідомлення векторів впровадження програм просвітницького, профілактичного, розвивального та/ або корекційного впливу тощо).

Приклад 1

Практична цінність роботи полягає у конкретизації чинників, що впливають на неадекватність самооцінки підлітків і врахування яких є необхідною умовою профілактичної та психокорекційної роботи у закладах освіти.

Приклад 2

Результати дослідження можуть бути використані практичними психологами закладів освіти, педагогами при організації освітнього процесу, а також студентами університету при підготовці до занять із психології.

10) **Надійність та вірогідність дослідження.**

Визначається репрезентативністю вибірки: кількістю і складом досліджуваних (**не менше 30 осіб**), які б повністю відтворювали характеристики явища, що вивчається у генеральній сукупності, наприклад у певній віковій групі; застосуванням методів, адаптовані саме для подібних досліджень.

Наприклад:

Надійність і вірогідність дослідження забезпечувалися репрезентативністю вибірки (48 учнів 5-х класів загальноосвітньої середньої школи), поєднанням кількісного та якісного аналізу, використанням методів математичної статистики.

11) У вступі може бути віддзеркалено **результати апробації кваліфікаційної роботи** (участь у наукових конференціях із публікацією тез доповідей, публікації за темою дослідження тощо).

Наприклад:

Основні результати кваліфікаційного дослідження були представлені на ІІІ Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Психологічні засади забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів»(м. Івано-Франківськ, 07 жовтня 2026 р.).

12) Вступ завершується **описом структури роботи**: подається перелік структурних елементів роботи (указується кількість розділів і частин), зазначається кількість джерел у списку використаної літератури та кількість додатків.

Наприклад:

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів основної частини відповідно структурованих, висновків, списку використаної літератури, що містить 54 найменування та додатків. Загальний обсяг роботи становить 72 сторінки, з них 50 сторінок основного тексту. Робота містить 4 таблиці, 5 рисунків.

ОСНОВНА ЧАСТИНА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Змістова сутність проблемного поля кваліфікаційного дослідження висвітлюється у основній частині роботи, що відображує теоретико-методологічні, емпіричні та корекційно-розвивальні аспекти наукового пошуку можливих шляхів розв'язання дослідницьких завдань у межах теми.

Основна частина кваліфікаційної роботи здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти складається із **трьох розділів**, кожний з яких розкриває певний сенс загальної теми дослідження. Наприкінці кожного розділу здобувачем освіти мають бути сформульовані висновки зі стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від подробиць.

РОЗДІЛ 1
(орієнтовний обсяг 15 – 18 сторінок)

У **першому розділі** кваліфікаційної магістерської роботи розкриваються теоретико-методологічні положення проблемного поля кваліфікаційного дослідження та означується ступінь його вивченості науковою спільнотою. Крім короткої історії питання необхідно означити найбільш відомі у світовій психології підходи щодо розв'язання досліджуваної проблеми, а також сучасний (за останні 4 – 5 років) стан досліджень у цій галузі, зокрема у вітчизняній психології.

Викладення матеріалу можна вести або в хронологічній послідовності, або за проблемними питаннями. Вибір того чи іншого варіанту залежить від характеру теми і зібраного матеріалу, глибини висвітлення окремих питань у науковій літературі.

Аналітичний огляд інформації має бути здійснений не у вигляді набору фактів та цитат, але передбачає обгрунтований, із посиланнями на наукові дослідження (монографії, наукові статті, тези матеріалів конференцій), авторський аналіз пропонованих підходів та інтерпретацію означених фактів.

У структуруванні матеріалу слід виходити з логіки розкриття проблеми дослідження, визначити дискусійні аспекти, невирішені питання і проблеми теоретичного, методичного та практичного характеру.

Варто також зосередитися на обґрунтуванні автором кваліфікаційної роботи власного розуміння досліджуваної проблематики: положення, які будуть взяті магістрантом за основу його дослідження та визначатимуть обраний напрям наукового пошуку.

При здійсненні теоретико-методологічного аналізу досліджуваної проблеми здобувач вищої освіти має виконати:

- самостійний пошук інформації за визначеною темою;
- відбір існуючої інформації, необхідної для повного висвітлення досліджуваної проблеми, відокремлення цієї інформації від другорядної (в межах теми);
- конкретизацію напрямів дослідження проблеми;
- аналіз загальних підходів і основних методів досліджень, опис теоретичних та емпіричних досліджень;
- узагальнення та класифікацію інформації, зокрема, у вигляді структурно-логічних схем; формулювання висновків;
- стилістично правильне оформлення наукової думки у реферативному ключі;
- грамотно вибудувати науковий текст.

РОЗДІЛ 2
(орієнтовний обсяг 12 – 16 сторінок)

Другий розділ основної частини кваліфікаційної роботи із психології виконується на основі виокремлених теоретичних векторів дослідження й конкретизації методу організації кваліфікаційного дослідження.

Здобувач вищої освіти (за погодженням наукового керівника) має

визначити загальну тенденцію організації дослідження на підставі методу організації наукового дослідження. Це може бути:

1) *порівняльний метод* (метод співставлення даних), що передбачає порівняння результатів дослідження певного психічного явища на вибірці різних когорт (різних вікових, соціальних, соціокультурних груп). Порівняльний метод дозволяє продемонструвати відмінності у виявленні досліджуваного явища, визначити тенденції його розвитку;
2) *лонгітюдний метод* передбачає системне дослідження одних і тих самих суб'єктів (однієї когорти вибіркової сукупності) протягом певного часу із регулярним моніторингом змін. Лонгітюдний метод забезпечує дослідника даними про індивідуальний розвиток респондентів, дозволяє виявити вплив різних факторів (наприклад, дитячих переживань, стрес-факторів тощо) на динаміку розвитку особистісних властивостей;
3) *комплексний метод* обумовлює поєднання дослідження суб'єктів різних груп із спостереженням за обраними когортами протягом певного часу. Комплексний метод дозволяє раціонально розподілити час і витрати у дослідженні, виявити закономірності психічного розвитку, а не лише ефекти окремих когорт.

Емпірична група методів дозволяє отримати необхідну для досягнення мети дослідження інформацію із різних джерел. Для цього використовуються (згідно із класифікацією Р. Кеттела):

- *L-дані (life-data)* – відомості, отримані на основі реєстрації фактів реального життя;
- *Q-дані (questionnaire-data)* – відомості, отримані на основі опитування, самоописів, самозвітів, суб'єктивних тестів;
- *T-дані (test-data)* – відомості, отримані за допомогою об'єктивних тестів та фізіологічних обстежень.

Також у другому розділі мають бути представлені загальні методики дослідження, результати здійсненого автором кваліфікаційної роботи психодіагностичного вимірювання, аналіз та інтерпретація отриманих даних.

При виконанні емпіричного дослідження науково-дослідної кваліфікаційної роботи здобувач освіти має продемонструвати здатність:

- обгрунтування актуальності та новизни емпіричного дослідження;
- планування процедури емпіричного дослідження та прогнозування достовірності отриманих результатів;
- вибирати методи та підбирати методики для емпіричного дослідження;
- використовувати методику емпіричного дослідження як засобу вирішення науково-дослідного завдання;
- виконувати кількісний та якісний аналіз даних емпіричного дослідження;

- надавати повний, стилістично правильний та грамотний опис процесу та результатів емпіричного дослідження; переконливо аргументувати умовиводи;
- здатність унаочнювати (схеми, діаграми, графіки) та інтерпретувати результатів емпіричного дослідження;
- формулювати висновки та грамотно оформлювати результати наукового дослідження.

Таким чином, у другому розділі кваліфікаційного дослідження висвітлюються різні аспекти організації, здійснення емпіричного дослідження, а також презентуються результати кількісного та якісного аналізу отриманих даних. Відповідно, у логічній послідовності вибудовування емпіричного розділу чітко виокремлюються два підрозділи:

1) психодіагностичне (процедурне) вимірювання досліджуваних психологічних феноменів, що передбачає визначення мети, завдань, етапів емпіричного етапу дослідження, обґрунтування використаного психодіагностичного інструментарію (3 – 5 психодіагностичні методики), який зумовлює можливість достовірного розв'язання поставлених дослідником завдань;
2) кількісний та якісний аналіз емпіричних даних (2.2.), інтерпретація результатів дослідження.

У *першому підрозділі другого розділу* (п. 2.1.) здобувач вищої освіти магістерського рівня має надати чітке формулювання проблеми дослідження, обгрунтування процедури дослідження, опис методичних особливостей її реалізації; опис вибірки емпіричного дослідження. Мають бути коротко, але вичерпно описані:

1) база дослідження (навчальний заклад, установа, громадське об'єднання, де виконувалося дослідження);
2) вибіркова сукупність (респонденти) – вік, стать, інші важливі з точки зору даного дослідження характеристики досліджуваних осіб; загальна кількість та принципи відбору респондентів для процедури емпіричного вимірювання тощо;
3) обрані для використання у психодіагностичному вимірюванні методики (не менше 3-х стандартизованих валідних методик);
4) методи обробки та аналізу даних. Коротко описуються використовувані методи математичної статистики із посиланням на відповідні літературні джерела (довідники, підручники тощо), а також на комп'ютерні програми.

Інформація про вибір методів та *підбір методик* для емпіричного дослідження подається у кваліфікаційній роботі із зазначенням повної змістовної назви методики, абревіатурою назви, якщо вона є, і посиланням на автора методики у дужках.

Наприклад:

- *«Модифікована шкала суб'єктивного благополуччя BBC» (The Modified BBC Subjective Well-Being Scale (BBC-SWB)) (P. Pontin, M. Schwannauer, S.Tai & M. Kinderman) (адаптація Л. М. Карамушки, К. В. Терещенко, О.В.Креденцер) [14, с. 23–26]*
- *Методика «Когнітивні особливості суб'єктивного благополуччя (КОСБ-3)» (О.Калюк, О.Савченко) [24]*

У *другому підрозділі другого розділу* (п. 2.2.) здобувачем освіти описуються отримані емпіричні дані та результати кількісного та якісного аналізу результатів психодіагностичного вимірювання. Матеріал структурується, виходячи з логіки розв'язання проблеми у відповідності до програми дослідження. На підставі первинної обробки дані групуються за відповідним критерієм і для наочності їх представлення подаються у графічному вигляді (таблиці, графіки, діаграми, гістограми та ін.). Представляється статистичний аналіз даних та аналізуються отримані результати.

Для опрацювання одержаного дослідницького матеріалу при виконанні кваліфікаційної роботи здобувачем освіти мають застосовуватися відомі в психологічній науці *статистичні методи*: описова статистика та математичні методи аналізу даних (зокрема – кореляційний аналіз або факторний, кластер ний ретроспективний аналіз тощо).

При оформленні дослідницького матеріалу доцільно складати таблиці, графіки, схеми, діаграми, які обов'язково аналізуються і пояснюються. Графічна презентація емпіричного матеріалу у кваліфікаційній роботі спрощує візуальне сприймання результатів дослідження.

Найчастіше у тексті використовуються таблиці та різноманітні графіки.

Наприклад:

Аналізуючи дані таблиці 2.1. можемо відзначити, що середні значення тривожності для студентів з різним ступенем адаптації мають показники вище середнього рівня. Також, низький рівень тривожності мають лише 4% студентів з високими показниками адаптації та 6% – з нормативними. Щодо кількості студентів з високим рівнем особистісної тривожності, то найвищі показники мають групи студентів з низькими та високими показниками адаптації (75% та 72% відповідно):

Таблиця 2.1.

Результати дослідження тривожності студентів із різним рівнем адаптації

Кількість студентів / Рівень тривожності	Студенти з високими показниками адаптації (25 осіб)	Студенти з нормативними показниками адаптації (50 осіб)	Студенти з низькими показниками адаптації (28 осіб)
Середнє значення тривожності	46,68	50, 16	51, 96

Низький рівень	4%	6%	-
Нормативний, або середній рівень	24%	38%	25%
Високий рівень	72%	56%	75%

Крім таблиць дані дослідницької роботи можна подавати у вигляді графіків, діаграм, гістограм. Для створення таблиці на комп'ютері використовують програму Microsoft Office Word, а різноманітні графіки можуть бути створені за допомогою як програми Microsoft Office Word, так і Microsoft Office Excel.

Наприклад:

На даному графіку (рис.2.3.1) зображено полігон уявлень про себе (Ряд 1 – «Я-реальне», Ряд 2 – «Я-ідеальне») учениці 11 класу за опитувальником Т. Лірі.

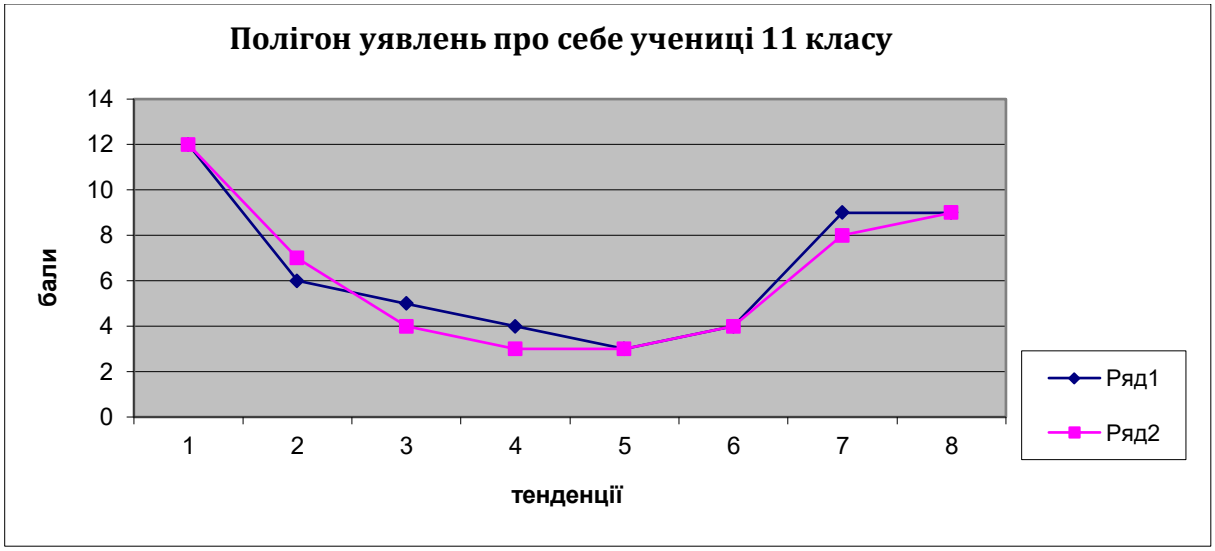

Рис. 2. 1. **Результати дослідження уявлень про себе (згідно із методикою Т. Лірі)**

Графічне зображення дозволяє визначити відсутність різкого протиставлення структурних компонентів «Я-концепції» (тобто «Я-реальне» та «Я-ідеальне» практично співпадають, що свідчить про відсутність внутрішнього конфлікту)

Гістограми дозволяють представити дані емпіричного дослідження в зручному для сприймання вигляді, особливо це стосується інформації про ступінь чи рівень розвитку тієї чи іншої якості досліджуваного, або досліджуваних.

Наприклад:

Проаналізувавши наведену гістограму (Рис.2. 2), можна визначити, що високий рівень особистісної тривожності, характерний для більшості першокурсників незалежно від їхньої успішності. Найбільш тривожними є відмінники (75%), а найнижчі показники, хоч і достатньо високі, мають

невстигаючі студенти (50%). Низький рівень тривожності мають лише кілька невстигаючих та встигаючих студентів (12,5% та 3,8% відповідно). Найбільший відсоток першокурсників (37,5%), що мають середній, або нормативний, рівень тривожності, належить до групи невстигаючих у порівнянні з іншими.

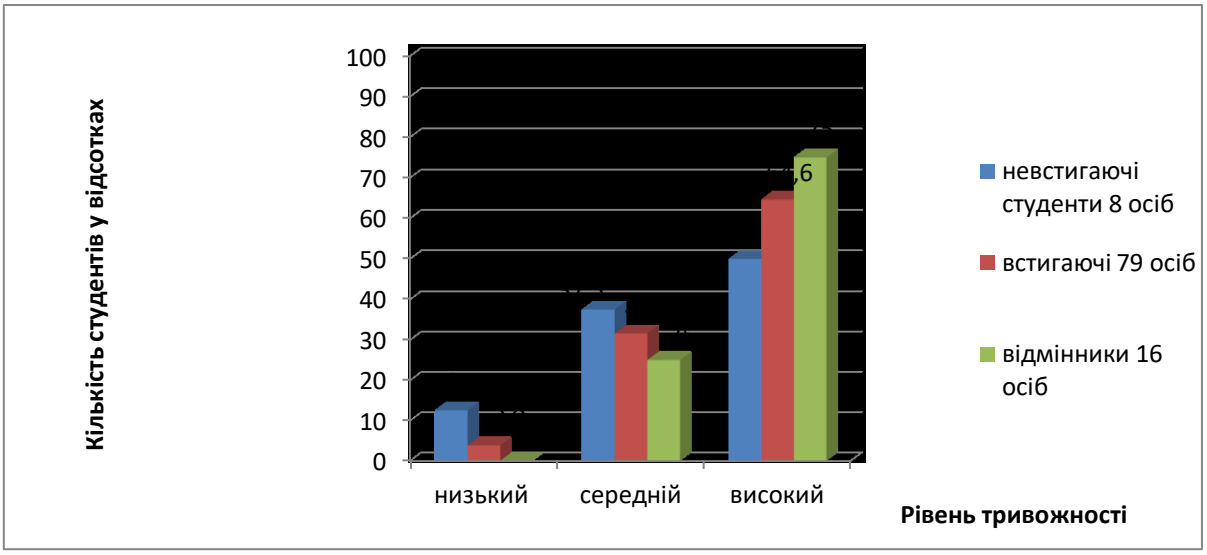

Рис. 2.2. **Виявлення тривожності студентами з різним рівнем успішності**

Якісний аналіз отриманих результатів передбачає осмислення всіх даних, виявлення закономірностей, їх критичний аналіз у співставленні з іншими точками зору та раніше відомими фактами.

При проведенні психологічного дослідження необхідно пам'ятати про *культуру дослідження* та етичні вимоги щодо його проведення:

- необхідно дотримуватися принципу конфіденційності інформації про окремі характеристики досліджуваних (імена та прізвища досліджуваних для оформлення науково-дослідної роботи шифруються);
- за умови використання стандартних методик дослідження доцільно виготовити і роздати респондентам стандартні бланки для відповідей;
- при користуванні не стандартизованими процедурами, слід підготувати деякі необхідні матеріали (наприклад, однотипні аркуші паперу), що не лише заощаджує час проведення дослідження, але й дозволяє якісно оформити його результати;
- усі продукти діяльності, отримані під час дослідження, мають бути наведені у науково-дослідній роботі в систематизованому та узагальненому вигляді.

РОЗДІЛ 3
(орієнтовний обсяг 17 – 20 сторінок)

Підготовка третього розділу має здійснюватися на основі теоретичних положень, методологічних підходів, методичного інструментарію, викладених

у першому розділі, а також з урахуванням результатів емпіричного дослідження, отриманих у другому розділі кваліфікаційної (магістерської) роботи.

У третьому розділі автор кваліфікаційної роботи презентує логічну схему та змістовні параметри програми психологічної інтервенції (психокорекційного та/або профілактичного, розвивального, просвітницького впливу) – програми формувального етапу емпіричного дослідження:

1) Теоретико-методологічне обґрунтування принципів та інструментарію здійснення формувального впливу (п.3.1), що увиразнюється обгрунтуванням пропозицій щодо удосконалення досліджуваного предмету (або психічного явища), його інформаційного, методичного та/або організаційного забезпечення, обґрунтуванням моделей управління параметрами й індикаторами його корекції (розвитку, профілактики тощо), означенням змісту, форми, методів формувального етапу дослідження.
2) Представлення авторської програми (просвітницької, корекційної, розвивальної, профілактичної), що була розроблена (та за можливості – апробована) здобувачем вищої освіти протягом виконання кваліфікаційної магістерської роботи (п. 3.2.). Параграф доповнюється доведенням ефективності спланованої психологічної інтервенції.

Психокорекційна (та/або профілактична, розвивальна, просвітницька) програма є ключовим і технологічно виваженим компонентом ефективної фахової діяльності психолога. Програмна форма дозволяє фахівцю структурувати, фіксувати, усвідомлювати професійні цілі, методи, психотехніки, що використовуються психологом у фаховій діяльності.

Відповідно до теми й логічної схеми кваліфікаційної роботи здобувачем освіти може бути обраний один із *різновидів програм психологічної інтервенції*:

1) *Профілактичні програми* – програми, спрямовані на профілактику труднощів у навчанні, вихованні та соціалізації, відхилень у розвитку і поведінці.
2) *Корекційно-розвивальні* програми – програми, спрямовані на попередження та корегування проблем, труднощів, подолання шкідливих звичок, негативних емоційних станів, усунення відхилень у психофізичному та інтелектуальному розвитку і поведінці, подолання різних форм девіантної поведінки, адаптацію до умов навчання і життєдіяльності тощо.
3) *Розвивальні програми* – програми, спрямовані на розкриття інтелектуально-особистісного потенціалу учасників освітнього процесу, формування та розвиток їх соціально-психологічних компетентностей, формування готовності до самореалізації.
4) *Просвітницькі програми* – програми, спрямовані на формування психологічних знань, підвищення рівня психологічної культури і

психологічної компетентності учасників освітнього процесу.

В цілому програма психологічного впливу має окреслювати комплекс заходів, спрямованих на досягнення цілей психологічної інтервенції (корекції, реабілітації, адаптації, виховання та/або розвитку), реалізація яких обмежена конкретними часовими термінами здійснення.

Структура опису авторської програми психологічної інтервенції потребує від здобувача вищої освіти визначення таких показників як-от:

- теоретичні основи програми (опис психологічної/ соціальної проблематики);
- науково-методичне обґрунтування програми, де зазначено її актуальність, мету, завдання, кількість учасників, а також на яку аудиторію розрахована, на кого спрямована авторська робота, хто має її впроваджувати;
- структура та зміст програми (перелік та опис програмних вправ/ заходів, модулів, дидактичних розділів тощо);
- опис пропонованих для використання методик і технологій із зазначенням джерел;
- перелік необхідних матеріалів та обладнання для реалізації програми;
- терміни та етапи реалізації програми;
- очікувані результати.

Оцінка здобувачем вищої освіти ефективності змодельованого (а якщо була така можливість, то й перевіреного на практиці) формувального впливу може здійснюватися у різних **формах**, як-от:

- на основі обчислення статистичних показників психологічних змін, що відбулися після реалізації авторської програми психологічної інтервенції;
- шляхом надання пропозицій щодо перспектив розвитку (корекції, профілактики тощо) досліджуваного феномену в цілому або його окремих елементів – із зазначенням та обгрунтуванням умов оптимізації досліджуваного явища, урахуванням ресурсу індивідуальних та/або групових форм психологічної інтервенції тощо;
- умовиводів на підставі співставлення отриманих здобувачем освіти емпіричних даних з аналогічними результатами досліджень інших науковців.

Представлена у кваліфікаційній роботі програма має носити авторський характер за компонуванням та змістовим наповненням. Задля уникнення переобтяження текстової частини кваліфікаційної роботи сценарії занять можуть бути винесені у додатки й містити апробовані раніше прийоми індивідуальної чи групової роботи у вимірах психологічного супроводу досліджуваного явища.

Приклад оформлення тренінгової програми:

Розвивальна тренінгова програма

Структурний блок	Тема заняття	Кількість занять	Тривалість заняття (у хвилинах)
Вступний блок	Заняття 1. «Встановлення довіри та позитивної атмосфери»	1	40-50
	Заняття 2. «Моє внутрішнє Я»	1	120
Основний блок	Заняття 3. «Події мого життя та їхній вплив на мене»	2	60
	Заняття 4. «Я можу все подолати, якщо бачу особистісний сенс подій»	4	90
	Заняття 5. «Мої ресурси та можливості»	3	90
	Заняття 6. «Я очима своїх товаришів»	2	60
	Заняття 7. «Я у спільноті, я серед товаришів»	2	60
	Заняття 8. «Я у спільноті, моє мирне життя»	2	60
Завершальний блок	Заняття 9. «Я спілкуюсь з іншими людьми»	2	60
	Заняття 10. «Мої вміння керувати собою та своїми контактами»	3	90

Закінчити розділ варто короткими, чітко сформульованими *висновками*, що містять опис результатів емпіричного дослідження; також варто зосередити увагу на якісних і кількісних показниках, обґрунтувати їхню достовірність, викласти рекомендації щодо їхнього використання і подальших перспектив дослідження проблеми.

ВИСНОВКИ
(обсяг 3 – 4 сторінки)

У загальних висновках кваліфікаційної магістерської роботи має бути представлена узагальнена оцінка отриманих результатів теоретико-методологічного та емпіричного дослідження. Варто зосередити увагу на найбільш важливих результатах дослідження, обґрунтувати їх достовірність.

Загалом у висновках кваліфікаційної роботи означуються:

- найбільш значущі наукові та практичні результати дослідницьких розвідок;
- оцінка стану досліджуваної проблеми згідно з опрацьованими першоджерелами та перспективні напрями вирішення завдань дослідження;
- визначення якісних та кількісних показників здобутих результатів, обґрунтування їхньої достовірності;
- визначення ступеню новизни отриманих результатів, теоретичної і

практичної значущості результатів дослідження.

За результатами здійснених емпіричних вимірювань, здобувач вищої освіти надає пропозиції щодо перспектив розвитку та подальшого удосконалення досліджуваних процесів та/або явищ, функціонування обраного предмета дослідження в цілому або його окремих складових.

Текст висновків можна поділити на підпункти.

Висновки мають бути співвіднесені із завданнями, поставленими у вступі. Усе це забезпечує можливість засвідчити, що сформульована у вступі мета досягнута.

Співвіднесення орієнтовних часток структурних елементів кваліфікаційного дослідження здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня у загальному обсязі роботи представлене у такій пропорції:

Структурний розділ	**Кількість сторінок**
Вступ	3 – 4 сторінки
Розділ I	15 – 18 сторінок
Розділ II	12 – 14 сторінок
Розділ III	17 – 20 сторінок
Висновки	3 – 4 сторінки
Загальний обсяг основного тексту роботи	50 – 60 сторінок

Також до структури кваліфікаційної (магістерської) роботи додаються список використаної літератури та додатки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ
(не менше 50 позицій)

З нової сторінки у кваліфікаційній роботі наводиться перелік використаної літератури, зокрема й публікації здобувача. До списку використаних джерел варто включати лише джерела, на які у тексті є посилання:

- бібліографічні описи наводяться в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків та відповідно до Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» (Додаток Д);
- на всі наукові джерела, подані у списку, мають бути посилання у тексті кваліфікаційної роботи;
- до списку використаних джерел слід обов’язково включати новітні видання праць вітчизняних і зарубіжних дослідників (публікації у періодичних наукових виданнях, монографії, навчальні посібники,

довідкові видання, матеріали наукових конференцій), не менше 25% яких – за останні 5 років, іноземні публікації мовами країн Євросоюзу (не менше 10 позицій), зокрема й із інтернет-джерел.

Список джерел фактологічного матеріалу подається за необхідності.

ДОДАТКИ

(додаються за необхідності)

У вимірах кваліфікаційного дослідження додатки містять необхідний ілюстративний і довідковий матеріал:

- матеріали, які через великий обсяг або форму подання не можна ввести до основної частини роботи (фотографії, проміжні математичні докази, розрахунки; інструкції, тексти методик) результати математичних розрахунків;
- опис інструментарію, що використовувався під час виконання дослідження;
- протоколи й акти випробувань.

Використання методів математичної статистики

Для наукового тлумачення результатів емпіричного вимірювання у кваліфікаційних роботах магістерського рівня здобувачам вищої освіти необхідно продемонструвати вміння користуватися ресурсами математичної статистики, що дозволяє узагальнювати психодіагностичні дані, виявляти наявність відмінностей між групами досліджуваних, знаходити залежність між експериментальними даними, будувати статистичні передбачення, уникати логічних помилок тощо.

Найпростішими математичними методами обробки результатів емпіричного дослідження є первинні методи математичної статистики.

Первинні методи математичної статистики

Первинні методи математичної статистики дозволяють отримати показники, які безпосередньо відображають результати експериментального вимірювання.

До них передусім належать:

- визначення вибіркової середньої величини;
- означення вибіркової дисперсії;
- визначення вибіркової моди й вибіркової медіани.

Середнє значення або *середня величина* характеризує ступінь розвитку діагностованої якості в досліджуваній групі і дорівнює сумі усіх значень вимірюваної ознаки, поділеній на кількість сумованих значень. Якщо дослідник порівняє середні значення двох або більше вибірок, то зможе говорити про відносний рівень розвитку у людей конкретної вибіркової сукупності досліджуваної якості, характеристики.

Формула обчислення:

$$x_{ср}=(x_1+x_2+x_3...+x_n)/n,$$

де *n- кількість усіх значень, $x_1, x_{2\ ...,}\ x_n$ – числові значення даних вибірки*.

Дисперсія характеризує, наскільки окремі значення відхиляються від середньої величини у даній вибірці. Важлива властивість – можливість порівняти різні за об'ємом вибірки: чим більше дисперсія – тим більше відхилення.

Формула для обчислення:

$$\overline{S}^2 = \frac{1}{n}\sum_{k=1}^{n}(x_k - \overline{x})^2,$$

.

$\sum_{k=1}^{n}(x_k - \overline{x})^2$ – вираз, який означає, що для усіх $x_к$ від першого до останнього в даній вибірці треба обчислити різницю між частковим і середнім значеннями, піднести ці різниці до квадрату і звести у суму чисел;

n – кількість досліджуваних у вибірці.

Здобувши квадратний корінь з дисперсії, отримаємо *стандартне відхилення*, яке дозволяє з'ясувати наскільки далеко від середнього розкидані результати в позитивну і негативну сторони.

Стандартне відхилення обчислюється за формулою $S=\sqrt{\frac{\Sigma d^2}{n}}$.

Якщо у вибірці менше 30 елементів, то формула змінюється:

$$\sigma=\sqrt{\frac{\Sigma d^2}{n-1}}.$$

Міра центральної тенденції дає характеристику вибірці за рівнем вираженості виміряної ознаки, а також дозволяє порівнювати різні вибірки. Це можна зробити різними способами, визначивши вибіркове середнє значення або моду, медіану.

Мода – це числове значення, яке найчастіше зустрічається в даній вибірці.

Наприклад:

Для ряду даних з визначення рівня інтелекту 90, 91, 95, 97, 98, 100, 100, 110, 111, 111, 111, 121, 123 модою буде величина 111. Коли всі значення зустрічаються з однаковою частотою, то вважається, що даний розподіл не має моди. Коли два сусідніх значення зустрічаються з однаковою частотою і вона є найбільшою для всього ряду, то модою буде їх середнє арифметичне значення. Наприклад, для ряду значень 2, 4, 5, 5, 5, 7, 7, 7, 8, 9, 10 модою буде величина (5+7)/2=6.

Медіана – це числове значення, що поділяє впорядковану (розташовану від найменшого числа до найбільшого) множину даних навпіл, при чому одна половина значень є меншою за числове значення медіани, а інша – більшою. Для непарних даних медіана – це центральне значення.

Наприклад:

У ході дослідження тривожності серед учнів було отримано ряд даних. Після ранжування показників тривожності 29, 31, 35, 40, 45, 46, 48 можна визначити медіану Md = 40. Для парних даних медіана вираховується як середнє значення двох центральних показників. Так, якщо проранжований ряд даних із успішності певного учня має такий вигляд: 6, 7, 8, 8, 9, 9, 10, 10, 10, 10, 11, 12, то центральними показниками є 9 і 10, тоді Md = (9+10)/2= 9,5.

Медіана дозволяє встановити, чи є розподіл окремих значень ознаки, характеристики, що вивчається, симетричним, таким, що наближається до нормального розподілу. Середнє значення і медіана для нормального розподілу є однаковими або майже не відрізняються. Визначення нормальності розподілу є досить важливим, оскільки від цього залежить використання того чи іншого методу вторинних статистичних розрахунків. При використанні методів, призначених для нормального розподілу до даних, що не засновані на ньому, можуть виникнути серйозні помилки.

В психологічних дослідженнях найчастіше посилаються на нормальний розподіл, графік якого являє собою колоколоподібну криву.

Методи вторинної статистичної обробки результатів дослідження

Досить часто перед здобувачем освіти при виконанні кваліфікаційної роботи з психології постає необхідність порівняти результати контрольної та експериментальної груп щодо будь-якої психологічної ознаки в різних умовах вимірювання (наприклад, до і після психологічного впливу), порівняти результати діагностики двох або більше вибірок для встановлення наявності або відсутності відмінностей тощо. Для цього застосовуються *параметричні та непараметричні методи порівняння двох вибірок*.

Параметричні методи можна використовувати лише за умови нормального розподілу даних вибірки; за їхньою допомогою можна оцінити наявність відмінностей в середніх значеннях (*критерій Стьюдента для залежних і незалежних вибірок*), дисперсіях (*критерії Фішера, Бартлета та ін.*), виявити тенденції змінення ознаки при зміні умов (*однофакторний або багатофакторний дисперсійний аналіз*).

Непараметричні методи – критерії, що не включають у формулу розрахунку параметрів нормального розподілу й засновані на оперуванні частотами або рангами виявлення досліджуваних показників. Непараметричні методи використовуються у випадку порядкових (ранжування) або номінативних (класифікація) шкал, до них належать *критерій знаків G, Т-Вілксона, Фрідмана критерій тенденцій Пейджа* – для залежних вибірок, для незалежних вибірок: *Q-Розенбаума, U-Вілксона-Манна-Уїтні, Н-Крускала-Уолліса*.

При виборі метода також необхідно враховувати кількість груп, що порівнюються, рівність чи відмінність їх за кількістю даних (наприклад, одна вибірка – 45 осіб, а інша – 20), потужність критерію (здатність критерію виявляти відмінності, якщо вони є).

Порушення умов використання того чи іншого критерію може спричинити помилки в інтерпретації результатів (див. табл. 1.3.1).

Таблиця 1.3.1

Вибір критерію для порявняння отриманих даних

Кількість вибірок		**Дві вибірки**		**Більше двох вибірок**	
Залежність вибірок		**Незалежні**	**Залежні**	**Незалежні**	**Залежні**
Шкали вимірювань	метрична	**Параметричні методи порівняння** (обовязковий нормальний розподіл)			
		t-Стьюдента, для незалежних виборок, критерій Фішера, Критерії Бартлета, Кочрена	t-Стьюдента, для залежних виборок	Дисперсійний аналіз	Дисперсійний аналіз з повторними змінами
	рангова	**Непараметричні методи порівняння**			
		U-Манна-Уітні, критерій серій, Q-Розенбаума	Т-Вілкоксона, критерій знаків	Н-Краскала-Уоллеса	x^2-Фрідмана, критерій тенденцій Пейджа
	номінативна		Критерій Макнамара		

Часто опрацювання отриманих результатів дослідження вимагає застосування *кореляційного аналізу*, сутність якого полягає в тому, щоб виявити наявність зв'язку між двома рядами даних.

Коефіцієнт кореляції – це кількісна міра сили й напряму ймовірнісного взаємозв'язку двох змінних, що приймає значення в діапазоні від –1 до +1. Він застосовується з метою з'ясування наявності чи відсутності зв'язку між двома показниками в одній вибірці: наприклад, між тривожністю та агресивністю, між успішністю та рівнем інтелекту, між темпом читання та переключенням уваги, між стилем батьківського виховання і самооцінкою дитини тощо. Якщо вивчається взаємозв'язок між певними властивостями, то обсяг вибірки має бути не менше 30 – 35 осіб.

Показником сили зв'язку є абсолютна (без врахування знака « + » або « – ») величина коефіцієнта кореляції.

Показником напряму зв'язку є знак коефіцієнта кореляції. Якщо зростанню значень однієї змінної відповідає зростання іншої, то такий взаємозвязок називається прямим (коефіцієнт кореляції має знак « + »), якщо зростанню значень однієї змінної відповідає зменшення іншої, то взаємозвязок є зворотнім (коефіцієнт кореляції має знак « – »).

Найчастіше застосовується лінійна кореляція за К.Пірсоном та ранговий кореляційний аналіз за методом Ч. Спирмена.

Коефіцієнт кореляції К.Пірсона використовується для вивчення взаємозв'язку двох метричних змінних однієї вибірки. За допомогою цього коефіцієнта можна, наприклад, з'ясувати чи впливає інтелект на успішність, чи впливає емоційний стан школяра на успішність розв'язання ним складної

арифметичної задачі тощо.

Коефіцієнт кореляції Спірмена і Кендалла застосовується у випадку, коли обидві досліджувані змінні представлені у порядковій шкалі (або одна з них представлена у порядковій шкалі, а інша – в метричній). Вони дозволяють визначати, чи узгоджено змінюються:

- дві ознаки, виміряні в одній і тій же групі досліджуваних (наприклад, готовність до навчання у школі та успішність, швидкість виконання завдання з математики і успішність з цього предмету);
- індивідуальні ієрархії будь-яких ознак, характеристик двох досліджуваних (наприклад, особистісні профілі за 16-факторним опитувальником Р.Б. Кеттелла, ієрархії цінностей та ін.);
- дві групові ієрархії ознак (наприклад, між сімейним станом студентів та їх академічною успішністю, між агресивністю учнів і рівнем освіти їхніх батьків);
- індивідуальна й групова ієрархії ознак (наприклад, узгодженість між життєвими цінностями учнів класу (середньогруповий профіль) та цінностями конкретного школяра цього класу).

Формула рангової кореляції Спірмена:

$$R_s = 1 - \frac{6\sum_{i=1}^{n} d_i^2}{n^3 - n},$$

де R_s – коефіцієнт ранговой кореляції за Спірменом;
d_i – різниця між рангами показників одних і тих самих досліджуваних у впорядкованих рядах;
n – число досліджуваних чи даних у рядах, що корелюються.

Існує два підходи до класифікації кореляційних зв'язків: загальна та часткова.

Загальна класифікація (за Є. В. Івантером, О. В. Коросовим):

- сильна кореляція – коефіцієнт кореляції $r > 0,70$;
- середня кореляція – коефіцієнт кореляції $0,50 < r < 0,69$;
- помірна кореляція – коефіцієнт кореляції $0,30 < r < 0,49$;
- слабка кореляція – коефіцієнт кореляції $0,20 < r < 0,29$;
- дуже слабка кореляція – коефіцієнт кореляції $r < 0,19$.

Часткова класифікація кореляційних зв'язків враховує рівень статистичної значимості:

- висока значима кореляція при r, що відповідає рівню статистичної значимості $p < 0,01$;
- значима кореляція при r, що відповідає рівню статистичної значимості $p < 0,05$;

- тенденція достовірного зв'язку при r, що відповідає рівню статистичної значимості $p < 0,10$;
- незначима кореляція коли r, не досягає рівня статистичної значимості.

Найчастіше використовують другу класифікацію, оскільки вона враховує обсяг вибірки і визначає, якого рівня значимості є величина коефіцієнта кореляції при даному розмірі вибірки. Тоді як перша класифікація враховує тільки величину коефіцієнта кореляції, а у випадку малого обсягу вибірки великий коефіцієнт кореляції (за першою класифікацією – сильна кореляція) може виявитися недостовірним, і навпаки. Варто звернути увагу, що невірно розуміти кореляційну залежність як причинну, (тобто якщо X корелює з Y, то X є причиною Y), оскільки це справджується лише в окремих випадках.

Узагальнення найпоширеніших випадків використання коефіцієнтів кореляцій залежно від типу шкали можна звести у таблицю 1.3.2.

Таблиця 1.3.2.

Використання коефіцієнтів кореляцій

Тип шкали		**Статистичний критерій**
Змінна X	***Змінна Y***	
Інтервальна чи відношень	Інтервальна чи відношень	Коефіцієнт Пірсона
Рангова, інтервальна чи відношень	Рангова, інтервальна чи відношень	Коефіцієнт Спірмена
Рангова	Рангова	Коефіцієнт Кендалла
Дихотомічна	Дихотомічна	Коефіцієнт – φ

Розвиток сучасних технологій забезпечує можливість здійснювати підрахунок статистичних даних за допомогою комп'ютерних програм – **SPSS, STATGRAPHICS, STATISTICA, Systat, Statit** тощо.

Вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи другого (магістерського) рівня

Кваліфікаційна робота має бути виконана комп'ютерним способом.

Робота оформлюється на білих аркушах формату А4 (210 х 297 мм) через півтора міжрядкових інтервали до тридцяти рядків на сторінці, 14-м кеглем шрифту Times New Roman.

Обсяг основного тексту кваліфікаційної роботи визначається необхідністю повного розв'язання обраної задачі або проблеми і, як правило, не має перевищувати 60 сторінок для здобувачів другого (магістерського) рівня.

До основного обсягу роботи не входять додатки, списки використаної літератури і джерел, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Але всі сторінки зазначених структурних одиниць підлягають суцільній нумерації.

Текст роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – не менше 30 мм, праве – не менше 10 мм, верхнє – не менше 20 мм, нижнє – не менше 20 мм.

Окремі слова та формули, що вписуються до надрукованого тексту, мають бути чорного кольору та мати близьку до основного тексту густину.

Оформлення заголовків

Кожну структурну частину кваліфікаційної роботи треба починати з нової сторінки. Заголовки структурних частин – ЗМІСТ, ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ, СПИСОК ДЖЕРЕЛ ФАКТОЛОГІЧНОГО МАТЕРІАЛУ, ДОДАТКИ – не нумерують, друкують великими літерами по центру рядка без крапки в кінці. Відстань між заголовком та наступним або попереднім текстом має бути не менше двох рядків.

Розділи і підрозділи повинні мати заголовки. Пункти і підпункти можуть мати заголовки. Заголовки підрозділів друкують на окремому рядку маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (окрім першої великої) з абзацного відступу в розрядці в підбір до тексту. У кінці заголовка, надрукованого в підбір до тексту, ставиться крапка. Не можна розміщувати заголовок у нижній частині сторінки, якщо після нього залишається тільки один рядок тексту.

Нумерація

Розділи, підрозділи, пункти і підпункти нумеруються арабськими цифрами без знака №. Номер підрозділу складається з номера розділу та порядкового номера підрозділу, розділених крапкою, наприклад: 2.3. (третій підрозділ другого розділу). У кінці номера підрозділу має бути крапка. Потім у тому ж рядку наводиться заголовок підрозділу. Номер пункту складається з номера розділу, номера підрозділу і порядкового номера пункту, розділених крапками. У кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: 1.3.2. (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку наводиться назва пункту. Пункт може не мати заголовка.

Сторінки роботи нумеруються арабськими цифрами у правому верхньому кутку зі збереженням наскрізної нумерації усього тексту. Титульний аркуш також підлягає нумерації, але номер сторінки не ставлять.

Ілюстрації

Ілюстрації необхідно розміщувати безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. Основними видами ілюстративного матеріалу є креслення, технічний рисунок, схема, фотографія, діаграма і графік.

На всі ілюстрації (власні та запозичені) мають бути покликання в роботі.

Усі ілюстрації, які виносяться на захист, необхідно навести в основній частині кваліфікаційної роботи або в додатках. Ілюстрації і таблиці, розміщені

на окремих сторінках, включають до загальної нумерації сторінок. Таблицю, рисунок, розміри яких більше формату А4, ураховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або в додатках. Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: Рис. 1.2. (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назву й пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо в розділі подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

Приклад 1:

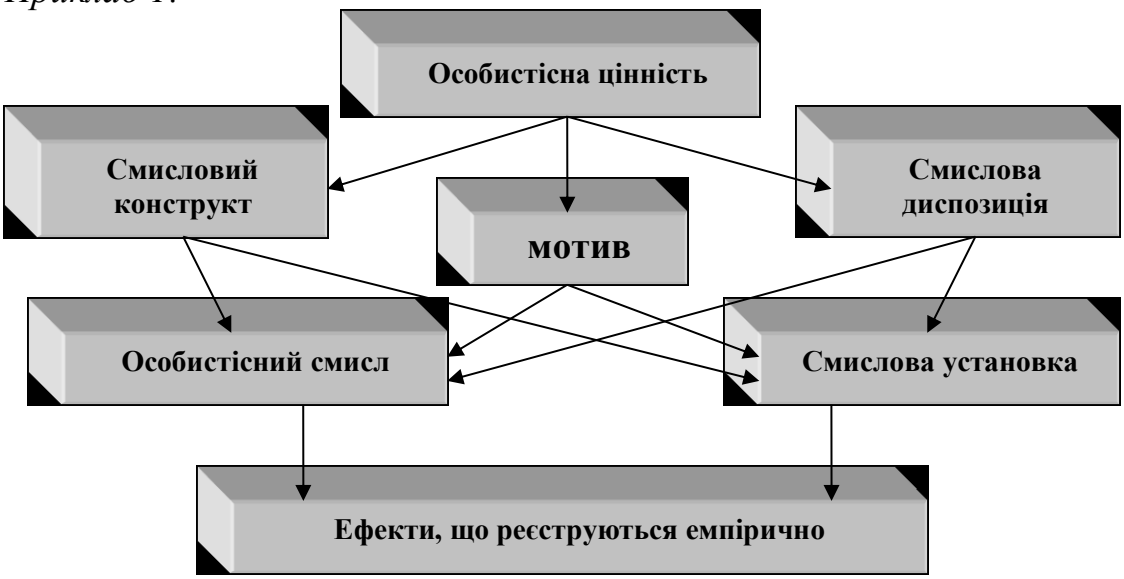

Рис. 1.2. **Функціональні взаємозв'язки смислових структур**

Приклад 2.

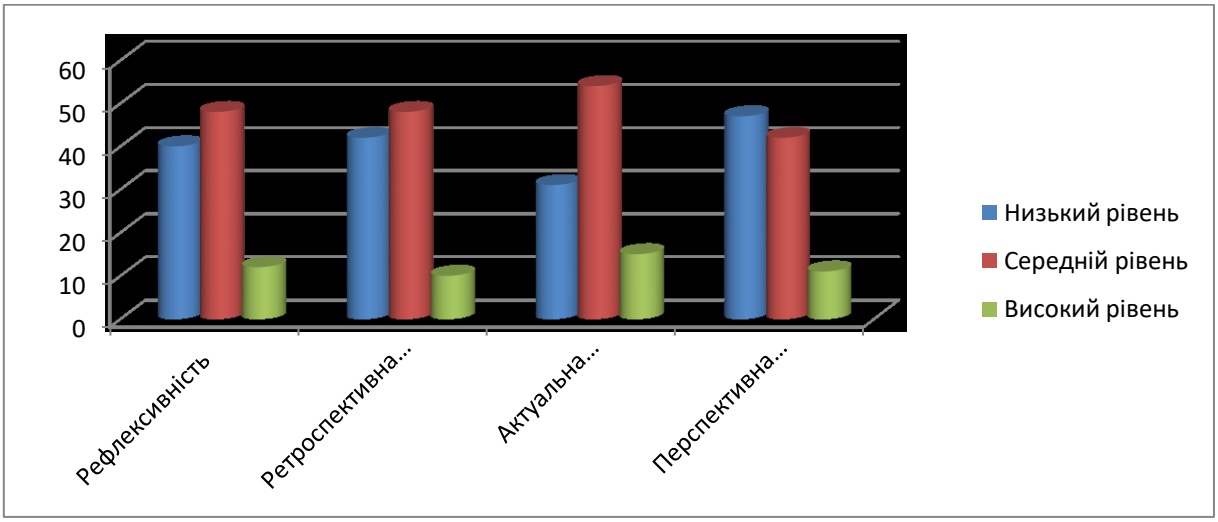

Рис. 2.1. **Рівні виявлення рефлексивності юнаків**

Таблиці

Цифровий матеріал, здебільшого, оформлюють у вигляді таблиць. Таблицю слід розміщувати безпосередньо після тексту, у якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці.

На всі таблиці мають бути покликання в тексті.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. У правому верхньому кутку над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «*Таблиця*» із зазначенням номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «*Таблиця 1.2.*» (друга таблиця першого розділу). Якщо в розділі є лише одна таблиця, її нумерують за загальними правилами. При перенесенні частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «Таблиця» і номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовж. табл.» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовж. табл. 1.2.». Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву наводять жирним шрифтом. Текст у таблиці варто друкувати кеглем 12 з одинарним інтервалом. Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк.

Наприклад:

Таблиця 2.3

Кількісна характеристика (у %) готовності психологів до роботи з попередження суїцидів

Рівень вияву / Групи психологів	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
Контрольна група	38,09	47,61	14,28
Експериментальна група	52,38	34,01	14,28

Формули та рівняння

Формули та рівняння наводять безпосередньо після тексту, у якому вони згадуються, посередині рядка з полями зверху та знизу не менше одного рядка. Їх нумерують у межах розділу. Номер формули або рівняння складається з номера розділу і порядкового номера, між якими ставлять крапку. Номери пишуть біля правого поля аркуша на рівні відповідної формули чи рівняння в круглих дужках, наприклад: (3.1.) (перша формула третього розділу).

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, у якій вони наведені у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Пояснення кожного символу необхідно починати з нового рядка.

Покликання

При написанні кваліфікаційної роботи здобувач повинен покликатися на

цитовану літературу, або на ту літературу, звідки взято ідеї, висновки, задачі, питання, вивченню яких присвячена робота. Покликатися слід на останні видання публікацій.

Покликання на літературу в тексті роботи розмішують у квадратних дужках, наприклад: [12, с. 387]. Тут «12» – це номер у списку літератури тієї публікації, на яку покликається автор, а через кому подається номер сторінки в цій публікації, на якій розміщено цитований текст.

Покликання на фактологічне джерело, на відміну від покликання на літературу, розміщується не в квадратних, а в круглих дужках.

Для підтвердження власних аргументів покликанням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи того друкованого твору слід наводити цитати.

Науковий етикет потребує точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором.

Загальні вимоги до цитування такі:

- текст цитати починається й закінчується лапками й наводиться в тій граматичній формі, у якій він поданий у джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;
- цитування повинно бути повним. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками в ламаних дужках (<…>): вони ставляться в будь-якому місці цитати (на початку, усередині, наприкінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;
- кожна цитата обов’язково супроводжується покликанням на джерело;
- при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні покликання на джерело;
- якщо необхідно засвідчити позицію щодо окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак питання;
- коли здобувач (автор роботи), наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, то робиться спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виокремлення, ставиться крапка, потім дефіс і вказуються ініціали автора, а весь текст застереження вміщується у круглі дужки. Варіантами таких застережень є, наприклад: (*курсив наш – М. Х.*), (*підкреслено мною – М. Х.*).

Додатки

Додатки оформлюють як продовження роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку появи покликань у тексті. Кожний такий додаток має починатися з нової сторінки.

Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Ґ, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад: «Додаток А».

Стиль наукової роботи

Особливу увагу здобувачам освіти варто звернути на стиль написання науково-дослідної роботи – науковий стиль.

Стиль – це різновид літературної мови (її функціональна підсистема), що обслуговує певну сферу суспільної діяльності мовців і відповідно до цього має свої особливості добору й використання мовних засобів (лексики, фразеології, граматичних форм, типів речення тощо). Основним призначенням наукового стилю є об'єктивне повідомлення про результати дослідження, доведення теорій, обгрунтування гіпотез, класифікацій, роз'яснення явищ, систематизація знань.

Основні ознаки наукового стилю:

- широке використання термінів, абстрактної лексики, наукової фразеології; наскрізними постають однозначність слів, недопустимість різного тлумачення, що має на меті забезпечити зрозумілість інформації;
- переважають складні розповідні речення, насамперед складнопідрядні з причинно-наслідковими відношеннями, які дозволяють висловити складну думку з дотриманням її послідовності;
- текстам наукового стилю притаманна чітка внутрішня структура, послідовний поділ на розділи, параграфи, що полегшує його сприймання, а також пошук у ньому певної інформації;
- характерним є використання спеціальної наукової символіки, умовних скорочень, формул, таблиць, списків, а також інформації, поданої у графічному вигляді: карт, схем, графіків;
- тексти зберігають між собою зв'язок: наводяться цитати інших авторів, посилання з чіткою адресацією – вказівкою назви джерела, автора, місця видання і цитованої сторінки.

У науковій роботі необхідний єдиний лаконічний об'єктивно-безособовий стиль викладення матеріалу, орфографічна та синтаксична грамотність. Зокрема, *не рекомендується викладення інформації від першої особи однини*, слід уникати таких висловлювань як «Я вважаю», «Мені здається», «На мою думку» тощо. Більш доречними вважаються вирази «На наш погляд», «На нашу думку» тощо, звороти у безособовій формі (наприклад,

«вважається, що», «були отримані наступні дані», «розроблена методика», «наведені приклади свідчать про», «як показує аналіз результатів» тощо), можна використовувати вставні слова та конструкції: «дійсно», «очевидно», «напевно», «звичайно» тощо.

Особливої уваги і точності у вживанні вимагають *терміни* (слова чи словосполучення, які називають явища, предмети спеціальних галузей людської діяльності). При використанні термінів слід дотримуватися таких вимог:

- фіксованість термінологічної форми у словнику;
- однозначність тлумачення поняття;
- при утворенні відтермінологічних похідних слів слід дотримуватися літературних норм і не використовувати власні новотвори;
- якщо значення терміна викликає сумніви, слід звернутися до тлумачного та/або галузевого (психологічного, філософського тощо) словника.

Автору кваліфікаційної роботи потрібно стежити за точністю формулювань і коректністю використання термінів та понять, за необхідності у тексті роботи слід надавати визначення понять (із посиланням на джерело), пояснювати, чому обраний той чи інший варіант терміну. Не варто використовувати в якості термінів слова, запозичені із іноземної мови, якщо існують тотожні поняття в українській мові.

Сформульовані наукові положення повинні читатися і сприйматися легко й однозначно (без нагромадження дрібних і таких, що затемнюють сутність поняття, деталей і уточнень).

ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ ДО ЗАХИСТУ

Порядок підготовки кваліфікаційної роботи другого (магістерського) рівня вищої освіти до захисту

Порядок підготовки кваліфікаційної магістерської роботи до захисту та порядок захисту кваліфікаційних робіт внутрішніми документами ЗВО УКД.

Процедурі захисту кваліфікаційної роботи здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня передує обговорення дослідження на кафедрі психології – передзахист, що має за мету перевірку ступеня готовності випускників магістратури до захисту кваліфікаційної (магістерської) роботи, оцінка якості підготовки випускової роботи та визначення недоліків, які можуть бути усунені до захисту на засіданні Екзаменаційної комісії.

Попередній захист кваліфікаційної (магістерської) роботи проводиться на засіданні кафедри психології. Під час передзахисту:

1) перевіряється готовність кваліфікаційної (магістерської) роботи до захисту (ступінь завершення, якість оформлення, зміст тощо);
2) заслуховується доповідь здобувача вищої освіти (у довільній формі про сутність кваліфікаційної роботи, отримані результати та ступінь

виконання завдань) та оцінюється демонстраційний матеріал;

3) викладачами кафедри та/або запрошеними до участі у засіданні кафедри стейкхолдерами, іншими здобувачами освіти авторам магістерських досліджень ставляться питання щодо змісту роботи та доповіді.

Результати передзахисту фіксуються у протоколі засідання кафедри психології при розгляді питання щодо допуску випускників магістратури до захисту.

За умови позитивного рішення кафедри щодо допуску здобувача освіти до захисту магістрантам потрібно узгодити остаточну версію кваліфікаційної роботи із керівником і подати її на кафедру для завантаження у репозитарій УКД.

Завантажені до репозитарію УКД текстові файли кваліфікаційних досліджень обов'язково перевіряються на відповідність установленим вимогам, дотримання правил академічної доброчесності та наявність ознак можливих порушень у випадках і порядку, визначених законодавством та внутрішніми нормативними актами університету. Під час оцінювання виявлених текстових збігів враховуються їхній зміст, характер, обсяг, спосіб використання запозиченого матеріалу, наявність і правильність посилань, специфіка відповідної галузі знань та інші значущі обставини.

У разі виявлення ознак можливого порушення академічної доброчесності подальший розгляд кваліфікаційної роботи здійснюється відповідно до внутрішніх нормативних актів УКД. Доопрацювання, повторне подання та повторна технічна перевірка академічного твору (кваліфікаційної роботи) допускаються лише у випадках і на етапах, передбачених законодавством та внутрішніми нормативними актами УКД.

Після завершення контрольних процедур кваліфікаційна магістерська робота надається рецензенту для оцінювання дослідження та підготовки тексту рецензії.

Захист кваліфікаційної (магістерської) роботи відбувається на відкритому засіданні Екзаменаційної комісії та носить характер наукової дискусії.

Захист кваліфікаційної роботи відбувається у вигляді заздалегідь підготовленої доповіді (до 15 хвилин) та супроводжується презентацією, яка ілюструє зміст доповіді. Тож підготовка здобувача освіти до захисту кваліфікаційної роботи передбачає передусім *планування доповіді* та *створення мультимедійної презентації* для унаочнення основних результатів дослідження.

Доповідь виступу структурно складається з трьох частин:

1) вступ, що стисло розкриває обґрунтування вибору теми із означенням її актуальності; містить мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження; методи дослідження та психодіагностичний інструментарій, конкретизує практичну значущість дослідження;

2) основна частина, що інформує про виконану магістрантом роботу (послідовно згідно із завданнями дослідження, що автором самостійно здійснено, проаналізовано, розраховано тощо); сутнісні виміри емпіричного дослідження, науково-практичні узагальнення і практико зорієнтовані рекомендації за результатами дослідницької роботи;
3) висновки та пропозиції, зроблені за результатами дослідження.

Доповідь має повною мірою відображати структуру й зміст кваліфікаційної (магістерської) роботи.

При підготовці доповіді до захисту слід брати до уваги, специфіку не лише змісту кваліфікаційної роботи, але й форму його викладення, що характеризується певним ступенем абстрагування, активним застосуванням математичного апарату, засобів логічного мислення, комп'ютерних методів та математичної статистики. Для викладення матеріалу роботи характерні аргументованість суджень та точність наведених даних.

Норми наукової комунікації суворо регламентують характер викладення наукової інформації, академізм мовлення та відмову від висловлювання власної думки у чистому вигляді. У зв'язку з цим, автор кваліфікаційної роботи має використовувати мовні конструкції, які виключають застосування особового займенника «я», натомість надавати перевагу пасивним конструкціям, і це виправдано, бо будь-яке наукове дослідження вимагає об'єктивності наведеної інформації.

Презентація сприяє доказовості основних постулатів, що виносяться на захист, та полегшує сприймання інформації.

Зазвичай презентація виступу на захисті кваліфікаційної роботи передбачає використання не більше 20 слайдів (максимум 2 слайди на хвилину промови). Використані при створенні презентації ефекти анімації мають допомагати сприйманню інформації, а не бути самоціллю і не відволікати увагу слухачів від змісту презентації.

Бажано не використовувати складних прописних шрифтів, розмір шрифтів має бути не менше, ніж 20 – 22 pt.

В одному слайді доцільно вміщувати не більше, ніж 12 – 15 рядків тексту.

Презентація виступу має містити:

- короткий теоретичний вступ із обгрунтуванням актуальності та стану розробленості досліджуваної проблеми;
- означення мети та завдань дослідження;
- предмет, об'єкт дослідження;
- обґрунтування вибору методів та методик дослідження;
- опис результатів дослідження;
- висновки та рекомендації.

Найбільш поширені **помилки** при оформленні презентації:

- забагато слайдів;

- перевантаження слайду текстовою інформацією;
- замалий шрифт тексту на слайді;
- надмірне «декорування» зображення;
- фон слайду (шаблон) зливається з текстом або надмірно яскравий, що відволікає увагу;
- невиправдане використання ефектів анімації.

Готуючи виступ, здобувачам вищої освіти варто пам'ятати, що академічна культура і нормативність мовлення, а також дотримання регламенту виступу є обов'язковим елементом культури й етики наукових повідомлень.

Після виступу магістранту надається можливість надати пояснення щодо зауважень і дати відповіді на запитання членів Екзаменаційної комісії.

Потім оголошуються рецензія на роботу та відгук наукового керівника (або виступ керівника), що надає стислу характеристику роботи випускника в процесі підготовки кваліфікаційного дослідження.

Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи другого (магістерського) рівня вищої освіти

Оцінювання кваліфікаційної (магістерської) роботи відбувається, виходячи з якості її виконання та успішності захисту. Структура, обсяг, композиція, мовностилістичне оформлення, спосіб подання матеріалу та інші характеристики академічного твору (і зокрема – кваліфікаційної роботи) мають відповідати його виду, призначенню та встановленим вимогам.

Оцінка за захист кваліфікаційної роботи (див. Додаток Е) оголошується головою Екзаменаційної комісії після обговорення, в якому беруть участь усі екзаменатори.

При оцінюванні кваліфікаційної роботи враховується:

1) *рівень виконання кваліфікаційної роботи*:
    - науково-теоретичний і емпіричний рівні висвітлення теми, відображення новітніх наукових досліджень з даної проблеми;
    - вияв сформованих навичок аналізу наукової літератури;
    - вільне і грамотне оперування науковою термінологією;
    - логічність, послідовність, аргументованість, доказовість викладу інформації;
    - узгодженість понять і доведень;
    - самостійність, критичність, наявність власної дослідницької позиції;
    - розумна збалансованість цитування і власних розмірковувань;
    - наявність переконливих ілюстративних матеріалів, що засвідчують результативність дослідницької роботи;

- мовностилістична грамотність, рівень мовленнєвої культури;
- правильне оформлення кваліфікаційної роботи);

2) *рівень презентації кваліфікаційної роботи* (логічність, послідовність, аргументованість, доказовість викладу основних наукових досягнень з даної проблеми, результатів аналітичного дослідження, методичних пропозицій та значущості роботи, апробації результатів дослідження; повнота виконання завдань, визначених у роботі; наявність презентації та відповідність її вимогам);
3) *рівень професійних компетентностей*, виявлених у процесі захисту кваліфікаційної роботи
    - ґрунтовність і повнота відповідей на поставлені членами Екзаменаційної комісії питання;
    - вміння підтримувати дискусію;
    - самостійність, критичність, наявність власної дослідницької позиції тощо).

Оцінювання кваліфікаційних магістерських робіт здійснюється об’єктивно, неупереджено, прозоро та відповідно до визначених вимог і критеріїв. Під час оцінювання передусім можуть ураховуватися:

- відповідність роботи меті й поставленим дослідницьким завданням;
- повнота й обґрунтованість викладу інформації, логічність і послідовність текстотворення;
- коректність використання джерел і емпіричних даних;
- якість аргументації;
- дотримання вимог щодо оформлення;
- уміння представити та захистити результати, а також інші критерії, визначені для відповідного виду роботи.

Особи, залучені до оцінювання кваліфікаційних магістерських робіт, зобов’язані дотримуватися вимог законодавства та внутрішніх нормативних актів УКД, забезпечувати об’єктивність і неупередженість оцінювання та не допускати конфлікту інтересів і недоброчесного оцінювання.

Особливості оцінювання кваліфікаційних магістерських робіт визначаються законодавством, внутрішніми нормативними актами університету, освітніми програмами, робочими програмами навчальних дисциплін та іншими документами, що регулюють відповідний вид академічної діяльності.

Список використаної літератури:

1. Конончук А. І., Останіна Н. С., Сватенков О. В. Магістерська робота: навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Соціальна робота» денної та заочної форми навчання / за заг. ред. А. І. Конончук. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 208 с.
1. Макаренко Н. М. Управління науковою діяльністю студентів: психологічний дискурс: навчально-методичний посібник. Кривий Ріг, 2023. 177 с.
1. Методичні рекомендації до виконання кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти магістерського рівня (Спеціальність С4 Психологія) / укладачі Н. М. Токарева, О. О. Халік, О. П. Шестопалова (гарант освітньо-професійної магістерської програми «Психологія»); заг. ред. професора Н.М.Токаревої. Кривий Ріг : КДПУ, 2026. 61 с.
2. Токарева Н. М., Халік О. О. Науково-дослідні роботи із психології: вимоги до структури та змісту. Навчально-методичний посібник. Кривий Ріг, 2008.105 с.

Додатки

Додаток А

Приклад оформлення календарного плану виконання кваліфікаційної роботи

№	Етапи та зміст виконання роботи	Дата	Примітки
1	Вибір теми і призначення наукового керівника кваліфікаційної роботи	Вересень	
2	Затвердження теми кваліфікаційної роботи	Жовтень	
3	Отримання завдання на проведення наукового дослідження та підготовка календарного плану виконання кваліфікаційної роботи, затвердження його керівником	Жовтень – листопад	
4	Опрацювання літературних джерел. Збір та узагальнення теоретичної інформації за темою дослідження	Листопад – грудень	
5	Підготовка першого розділу чорнового варіанту роботи і подання на прочитання науковим керівником	Грудень – січень	
3	Доопрацювання тексту роботи з урахуванням зауважень наукового керівника, подання її на друге читання	Січень – лютий	
4	Підготовка другого розділу чорнового варіанту роботи і подання його на прочитання науковим керівником	Січень – квітень	
5	Доопрацювання тексту роботи з урахуванням зауважень наукового керівника, подання її на друге читання	Квітень – червень	
6	Підготовка третього розділу чорнового варіанту роботи і подання його на прочитання науковим керівником	Червень – вересень	
7	Доопрацювання тексту роботи з урахуванням зауважень наукового керівника, збагачення роботи додатковими дослідженнями, що проводились під час переддипломної практики, подання її на друге читання	Вересень – жовтень	
8	Подання кваліфікаційної роботи для реєстрації на кафедрі, рецензування та підготовка відгуку науковим керівником	Жовтень – листопад	
9	Попередній захист кваліфікаційної роботи на засіданні випускової кафедри, підготовка до захисту на засіданні екзаменаційної комісії	Листопад	
10	Підготовка виступу публічного захисту виконаної кваліфікаційної роботи	Листопад – грудень	

Науковий керівник: _____ _____
(Підпис) (Ім’я, прізвище)

Додаток Б
Зразок титульної сторінки

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗВО «УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ І ПРИКЛАДНИХ НАУК
Кафедра психології

ТЕМА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота студента (-ки)
групи _____
(шифр групи)

ступінь вищої освіти: магістр

спеціальності С4 Психологія
(шифр і назва спеціальності)

_____
(прізвище, ім'я, по батькові в Р.в.)

Керівник _____
_____
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ініціали)

Івано-Франківськ – 20__

Додаток В
Приклад оформлення змісту

Зміст

Вступ …… . …… 3

Розділ І
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЮНАКІВ …… 6

1.1. Сутність та зміст пізнавальної активності особистості……...……....……. 6

1.2. Вплив рефлексії на розвиток пізнавальної активності студентів ……..... 10

1.3. Аналіз підходів до структури пізнавальної активності юнаків…….. …….. 15

Висновки до розділу І ……..... 18

Розділ ІІ
ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЮНАКІВ …… 19

2.1. Обґрунтування програми емпіричного дослідження пізнавальної активності юнаків ……. 19

2.2. Аналіз результатів дослідження…….. 25

Висновки до розділу ІІ ……. 35

Розділ ІІ
ПРОГРАМА РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ЗВО…… 38

3.1. Теоретичне обґрунтування умов розвитку пізнавальної активності здобувачів ЗВО …… 38

3.2. Методичні рекомендації суб’єктам розвитку пізнавальної діяльності здобувачів ……. 44

Висновки до розділу ІІІ …… 45

ВИСНОВКИ ……. 46

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ……. 55

ДОДАТКИ …… 62

Додаток Д

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаної літератури (відповідно до Національного стандарту України)

КНИГИ

Однотомні видання	
Один автор	Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.
Два і більше авторів	Zhovinsky E.Ya., Kryuchenko N.O., Paparyha P.S. Geochemistry of Environmental Objects of the Carpathian Biosphere Reserve. Kyiv, 2013. 100 p.
	Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІПЛЮС, 2015. 212 с.
	Кузнєцов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с.
Без автора	Антологія української літературно-критичної думки першої половини XX століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.
	Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В. П. Горбатенко. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ : Генеза, 2004. 736 с.
Тези доповідей, матеріали конференцій	Актуальні проблеми психологічної науки: матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (19-22 серпня 2025 р., м. Миколаїв).Миколаїв : МДГУ, 2013. 253 с.
	Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науковопопулярних журналів. Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.
Багатотомні видання	
Окремий том	Енциклопедія історії України : у 10 т. / ред. рада: В. М. Литвин (голова) та ін.; НАН України, Ін-т історії України. Київ : Наук. думка, 2005. Т. 9. 944 с.
	Dark energy and dark matter in the Universe. In three vol. Vol. 3. Dark matter: Observational manifestation and experimental searches. Kyiv: Akademperiodyka, 2015. 356 p.
Продовжувані видання	

Статті у журналах	Загірняк М., Костенко А. Про користування можливостями міжнародної бази даних Scopus. *Вища школа.* 2017. № 5–6. С. 48–55.
	Dalton R.J. Comparative politics of the industrial democracies: from the Golden Age to island hopping. *Political Science*. 1991. № 2. P. 15–43.

ІНШІ ВИДАННЯ

Законодавчий матеріал	Про видавничу справу: Закон України від 05.06.1997 № 318/97-ВР. Київ: Парламентське видавництво, 2015. 24 с.
Автореферат дисертації	Старовойт С. В. Видавнича діяльність Національної академії наук України у 1918-1933 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2003. 20 с.
Дисертації	Воскобойнікова-Гузєва О. В. Бібліотечно-інформаційна сфера України в контексті соціальних трансформацій кінця XX ст. – 10-х років XXI ст.: концепції стратегічного розвитку, динаміка змін, перспективи: дис. ... д-ра наук із соц. комунік.: 27.00.03 / Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. Київ, 2014.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ ВІДДАЛЕНОГО ДОСТУПУ

Опис ресурсу загалом	Наукові публікації і видавнича діяльність НАН України. Київ, 2007. URL: http://www.nas.gov.ua/publications (дата звернення: 19.03.2014).
Опис частини електронного ресурсу	Garfield E. More on the ethics of scientific publication: abuses of authorship attribution and citation amnesia undermine the reward system of science. *Essays of an information scientist*. URL: http://www.garfield.library.upenn.edu/essays/v5p621y1981-82.pdf (Last accessed: 16.04.2013).

Додаток Е

Критерії оцінювання виконання та захисту кваліфікаційної роботи

Відмінно A 90-100	– відповідність змісту роботи темі дослідження; – належне оформлення категоріального апарату і відповідне використання наукової термінології; – самостійний кваліфікований аналіз наукової літератури за темою дослідження; – логічне й послідовне виконання усіх дослідницьких завдань на належному фаховому рівні; – наявність самостійних теоретичних і практичних розробок; – достовірність отриманих теоретичних й емпіричних результатів дослідження; – дотримання вимог наукової стилістики та норм письмового мовлення; – повна відповідність оформлення роботи сучасним чинним стандартам; – успішна апробація результатів дослідження; – аргументований захист роботи; – демонстрація уміння вести наукову дискусію.
Добре B 83-89	Допускаються: – окремі недоліки у виконанні завдань теоретичної або практичної частин роботи; – незначна невідповідність оформлення роботи сучасним чинним вимогам; – неповні відповіді під час захисту роботи; – окремі (несуттєві) зауваження членів Екзаменаційної комісії щодо змісту кваліфікаційної роботи.
Добре C 75-82	Мають місце: – нечіткість визначення проблеми дослідження; – недостатнє розкриття заявленої теми у змісті роботи; – недостатнє розв’язання усіх заявлених завдань дослідження; – недостатня самостійність при аналізі фактичного матеріалу у наукових джерел; – оформлення роботи з незначними порушеннями вимог нормативного характеру (кілька пунктуаційних помилок, пропущені посилання і т. ін.).
Задовільно D 67-74	Простежуються: – низький ступінь відповідності роботи основним вимогам; – значна кількість неточностей у виконанні завдань дослідження;

	– наявність суттєвих недоліків у теоретичній і практичні частинах роботи; – відсутність самостійного аналізу літератури і фактичного матеріалу; – численні порушення вимог щодо оформлення роботи; – відсутність апробації результатів дослідження; – невпевнений захист роботи; – поверхневі відповіді на зауваження рецензента та питання членів Екзаменаційної комісії.
Задовільно E 60-66	Системно виявляються: – невідповідність роботи основним вимогам; – низький рівень наукового аналізу проблематики за темою дослідження; – невиконання завдань дослідження; – грубі помилки в оформленні роботи; – відсутність апробації результатів дослідження; – невпевнений захист роботи; – помилкові відповіді на зауваження рецензента та питання членів Екзаменаційної комісії.
Незадовільно FX 35-59, F 0-34.	Аналіз роботи і доповіді під час захисту доводять: – невідповідність змісту роботи темі дослідження; – недотримання базових вимог до наукового рівня дослідження; – неправильне виконання практичної частини роботи; – безсистемний виклад змісту; – недостовірність отриманих результатів; – неправомірність висновків; – значна невідповідність вимогам щодо оформлення роботи; – невпевнений захист роботи; – помилковість або відсутність відповідей на зауваження рецензента та питання членів Екзаменаційної комісії.